

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

12 januari 2000

BELEIDSNOTA

Landbouw

1999-2004

ingediend door mevrouw Vera Dua,
Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 1999-2004 een meer concrete uitwerking gegeven van de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister, Vera Dua, en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement.

In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUDSTAFEL

Blz.

1. KENMERKEN VAN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Enkele algemene cijfers	6
1.2.1 Grondgebonden landbouw	7
1.2.2 Niet grondgebonden landbouw	9
1.2.3 Tuinbouw en fruitteelt	10
1.3 Inkomensdispariteit en schuldenlast.	11
1.3.1 Arbeidsinkomen	11
1.3.2 De schuldenlast	12
1.4 Binnenlands verbruik en export	13
2. UITDAGINGEN VOOR DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW	16
2.1 Grondgebonden land- en tuinbouw.	16
2.2 Niet grondgebonden veehouderij en tuinbouw.	17
2.3 Kwaliteit van productie en producten.	18
2.4 Het milieuprobleem in de landbouw	18
3. MISSIE EN VISIE	21
4. STRATEGISCH KADER VOOR EEN VERNIEUWD LANDBOUWBELEID	23
4.1 Strategische doelstellingen	23
4.2 De kritische succesfactoren	27
5. INSTRUMENTEN VAN VERNIEUWING	28
5.1 Hervorming van het VLIF	28
5.1.1 Steun bij eerste installatie	30
5.1.2 Het toekennen van kapitaalsteun	31
5.1.3 Steun voor investeringen	32
5.1.4 Uitbreiding naar nevenberoep	33
5.2 Grotere rechtszekerheid	34
5.3 Het ruimtelijk beleid	35
5.4 Verwevenheid landbouw, milieu en natuur	37
5.5 Het mestbeleid	39
5.5.1 De nitraatrichtlijn	39
5.5.2 De omvang van het mestprobleem	40
5.5.3 Een driesporenbeleid	40
5.5.4 MAP2 als eerste start	41
5.5.5 Flankerend beleid	42
5.5.6 De vergoedingen	43
5.5.7 Beleidsperspectieven	43

5.6	Reconversie van de varkenshouderij	45
5.7	Actieplan biologische landbouw	48
5.7.1	Overleg met de federale minister van landbouw	49
5.7.2	Initiatieven op Vlaams niveau	50
5.8	Landbouwvorming	52
5.9	Armoedbestrijding	54
5.10	Communicatie en promotie	55
5.11	Een integraal plattelandsbeleid	57
6.	HET VLAAMSE VISSERIJ- EN AQUICULTUURBELEID	59
6.1	Kenmerken en problematiek van de sector	59
6.2	Het visserijstructuurbeleid in het recente verleden	62
6.3	Prioriteiten van het toekomstig visserijbeleid	63

1 KENMERKEN VAN DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW

1.1 INLEIDING

De landbouw in Vlaanderen wordt gekenmerkt door een sterk gemengd karakter. Verschillende soorten teelten komen in eenzelfde gebied voor. Binnen een agrarische macrostructuur met gemengde grondgebonden landbouw zijn er concentraties van grondloze veehouderij en daarnaast van intensieve grondgebonden tuinbouw en glastuinbouw.

Opvallend is ook de grote versnippering van het landbouwareaal. Dit is het gevolg van de historisch verspreide ligging van de landbouwbedrijven, gekoppeld aan een weinig consequent ruimtelijk beleid waarbij bewoning, KMO'zones en infrastructuur verspreid werd ingeplant in het landelijk gebied.

Deze versnippering werd nog versterkt door de gebruikswijziging van gronden en gebouwen van vele stopgezette landbouwbedrijven tijdens de voorbije 30 jaar.

Een belangrijk deel van het landbouwareaal staat onder sterke invloed van de verstedelijking waardoor gronden onbetaalbaar worden en een dynamische land- en tuinbouw bemoeilijkt wordt. Globaal gezien is de druk op de open ruimte in Vlaanderen enorm groot wat voor de landbouwsector voor grote problemen zorgt.

De Vlaamse land- en tuinbouw heeft zich vooral gespecialiseerd in sectoren waarvoor Europa weinig of niet regulerend optreedt, wat aanleiding gaf tot een verregaande intensivering van de productie.

Op Europees vlak heeft Vlaanderen een aandeel van slechts 0,7% van de landbouwbedrijven en 0,5% van de landbouwoppervlakte, maar hiermee wordt wel 2,5% van de productiewaarde van de Europese landbouw gerealiseerd, wat inhoudt dat de productie in Vlaanderen 5 maal zo intensief is als het Europese gemiddelde! Daarbij aansluitend wordt de Vlaamse land- en tuinbouwsector gekenmerkt door een hoog technologisch niveau en een sterk kapitaalsintensief karakter.

Deze intensieve bedrijfsvoering is mede gegroeid door een snel industrialiserende toelevering en verwerking en werd versterkt tengevolge van de immense concurrentiedruk.

Deze evolutie ging ook gepaard met een grotere afhankelijkheid van de agro-industrie wat zich onder meer uit in de forse toename van allerlei vormen van contractteelt, wat een bedreiging vormt voor het typische familiaal karakter van de Vlaamse landbouw.

De sterke intensivering heeft ook een nefaste invloed op de milieukwaliteit: de mestproblematiek, het pesticidengebruik, de verdroging ... zijn allemaal fenomenen die het maatschappelijk draagvlak van de landbouw niet ten goede is gekomen.

De samenleving stelt terecht meer en meer eisen op vlak van milieu, dierenwelzijn, intrinsieke kwaliteit van de producten en sanitaire voorwaarden en het wordt niet langer geaccepteerd dat de maatschappelijke kosten veroorzaakt door de land- en tuinbouw worden afgewenteld op andere geledingen van de samenleving. Er wordt verwacht dat de sector zelf instaat voor de veroorzaakte kosten en voor de oplossingen.

Een geïntegreerde aanpak tot sanering van de milieugevolgen van de landbouw dringt zich op, in de eerste plaats in de sector van de intensieve veehouderij.

Het actueel overaanbod aan nutriënten is veel groter dan de Vlaamse cultuurgronden kunnen verwerken, zodat naar structurele oplossingen moet gezocht worden om de kwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en bodem te herstellen.

Het pesticidengebruik dient drastisch te verminderen teneinde de aanwezigheid van deze persistente stoffen zoveel als mogelijk uit ons leefmilieu te bannen.

Productieomstandigheden uitbouwen waarbij energie, bodem en water op duurzame wijze gebruikt worden is één van de vele uitdagingen waar de sector voor staat.

Ook op vlak van dierenwelzijn dient de landbouwsector zich ernstig te beraden over de toekomst en te zoeken naar nieuwe en diervriendelijke bedrijfsvormen.

Tenslotte staat de landbouw ook sterk onder druk tengevolge van de internationale trend naar verdere liberalisering en afbouw van prijsondersteuning.

Dit heeft voor gevolg dat het inkomen van vele land- en tuinbouwers onvoldoende gegarandeerd is. Enkel productiviteitsverhoging en kostprijsverlagende activiteiten werden tot op heden als oplossingen aangereikt.

Nochtans zijn er mogelijkheden van alternatieve inkomensbronnen aanwezig en deze zullen, gezien de maatschappelijke evoluties en ook de nieuwe oriëntaties op Europees vlak, meer en meer aan belang winnen.

Het uitwerken van dergelijke alternatieven zal zeker voor de nabije toekomst een belangrijke uitdaging zijn.

1.2 ENKELE ALGEMENE CIJFERS

Volgens de 15-mei-landbouwtellingen telt Vlaanderen 43.509 land- en tuinbouwbedrijven in 1998. Ongeveer 31% van deze bedrijven liggen in West-Vlaanderen, 26% in Oost-Vlaanderen.

De beteelde oppervlakte cultuurgrond bedraagt in Vlaanderen 634.397 ha en de gemiddelde oppervlakte per bedrijf is 14,6 ha.

Belangrijk is dat het aantal landbouwbedrijven tussen 1980 en 1998 met meer dan 40% gedaald is terwijl de totale oppervlakte cultuurgrond in dezelfde periode nagenoeg constant is gebleven.

Provincie	aantal bedrijven	%	totale tewerkstel	%	oppervlakte Cultuurgr.	%	opp. per bedrijf in ha
Antwerpen	6.921	15,9	13.632	17,5	89.909	14,1	12,99
Vl.-Brabant	6.076	14,0	9.868	12,7	88.945	14,0	14,64
W-Vlaan	13.470	31,0	24.336	31,2	215.433	33,9	15,99
Oost-Vlaan.	11.351	26,1	19.721	25,3	155.395	24,4	13,69
Limburg	5.691	13,0	10.355	13,3	86.143	13,5	14,14
VLAAMS GEWEST	43.509	100	77.905	100	635.827	100	14,6

Tabel 1: Provinciale verdeling van het aantal land- en tuinbouwbedrijven, de totale tewerkstelling, oppervlakte cultuurgrond, en de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per bedrijf in Vlaanderen (landbouwtelling, 1998).

Van de 37.807 bedrijfsleiders zijn er 26.238 waarvan de bedrijfsleider in hoofdberoep actief is in land- of tuinbouw, terwijl 11.569 landbouwbedrijven worden gerund door een bedrijfsleider in nevenberoep.

Van de bedrijven in nevenberoep zijn de helft gepensioneerden en ongeveer 3.700 zijn jonger dan 50 jaar.

Er is duidelijk een opvolgingsprobleem in de Vlaamse land- en tuinbouw: van de 23.193 bedrijfsleiders ouder dan 50 jaar, blijken slechts 4.057 te zeggen een opvolger te hebben.

Wat het patrimonium betreft wordt vastgesteld dat 69% van de gebouwen en een goede 30% van de gronden eigendom is van de boeren en tuinders.

Een dynamische analyse van het verloop van de eigendommen tussen 1987 en 1997 leert ons dat 14.645 bedrijven hun areaal hebben uitgebreid en dat 8.214 bedrijven (zowel grotere als kleine bedrijven) overgingen tot verkoop van gronden.

De verkoop van gronden gebeurt veelal uit noodzaak en wijst op een verarming bij bepaalde segmenten van de sector.

Wat de productiecijfers betreft, blijkt dat 33% van de productie afkomstig is uit de grondgebonden akkerbouw, zuivel en de rundveehouderij; 30% van de productie is afkomstig uit de intensieve veehouderij; 30% uit de tuinbouw en fruitteelt ...

De VLIF-jaarverslagen geven een goede duiding over het investeringsklimaat en daaruit blijkt dat er globaal een dalende trend is voor wat betreft het investeringsvolume: in 1998 waren er meer aanvragen met een lager kredietvolume. Vooral in de tuinbouwdossiers is dit duidelijk merkbaar.

De heterogene samenstelling van de land- en tuinbouw komt best tot uiting in de beschrijving op basis van de verschillende productierichtingen en de bruto standaard saldi (BSS) van de bedrijven. Het bruto standaard saldo is een structureel kenmerk en als begrip nauw verwant met de toegevoegde waarde.

Van de 43.509 bedrijven in Vlaanderen hebben de helft een BSS van meer dan 500.000 BEF, zijnde de minimumgrens voor de tewerkstelling van één arbeidseenheid volgens de criteria van het Centrum voor Landbouweconomie.

Dit bewijst dat de inkomenssituatie van vele land- en tuinbouwers onder sterke druk staat en dat er nood is aan verbreding naar activiteiten met een grotere arbeidsvalorisatie.

1.2.1 GRONDGEBONDEN LANDBOUW

De grondgebonden landbouwbedrijven zijn bedrijven met graasdieren, gemengde bedrijven met landbouwgewassen en veeteelt en akkerbouwbedrijven met een relatief groot aandeel tuinbouwteelten in open lucht.

Bedrijfsoriëntatie	Bedrijven met BSS<2,7 mio	bedrijven met BSS>2,7 mio	Totaal
Algemene landbouw	4.819	449	5.268
bedrijven met graasdieren	12.397	3.972	16.369
akkerbouw + veeteelt	3.553	1.305	4.858
totaal	20.769	5.726	26.495

Tabel 2. Aantal grondgebonden bedrijven in Vlaanderen (incl. Brussel) ingedeeld op basis van het BSS

De grondgebonden bedrijven maken 60 % uit van het totaal aantal landbouwbedrijven in Vlaanderen. De gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per bedrijf bedraagt iets meer dan 20 ha.

Van de oppervlakte cultuurgrond in Vlaanderen wordt 40% d.i. 244.087 ha ingenomen door grasland en 20 % d.i. 120.000 ha door voedergewassen en deze teeltkeuze bevestigt het overwicht van de grondgebonden veehouderij in Vlaanderen.

Tussen 1980-1998 is er een constante verschuiving van de oppervlakte grasland naar de inzaai van meer voedergewassen, vooral van deegrijpe maïs. Het areaal grasland is in de periode 1980-1998 dan ook met meer dan 20% gedaald.

De granen vormen 18,5 % of 116.814 ha van de ingezaaide oppervlakte, het areaal is echter tussen 1980 en 1998 met één derde afgenomen. De invoer van graanvervangers voor de intensieve veehouderij en de zwakke prijsvorming voor broodgranen liggen aan de basis van deze evolutie.

In dezelfde periode is de oppervlakte gebruikt voor aardappelteelt met 25% toegenomen en het areaal ingenomen door deze teelt bedraagt momenteel 6% van de cultuuroppervlakte.

Nijverheidsgewassen, vooral suikerbieten naast cichorei, vlas en in mindere mate oliehoudende gewassen, zijn goed voor 7% d.i. 43.200 ha van de cultuuroppervlakte.

Suikerbieten, aardappelen en grove groenten vormen de economische basis voor de gemengde akkerbouwerbedrijven.

In de sector van de grove groenten is er wel nood aan een duurzaam kader ter ondersteuning van een eerlijke prijsvorming wat zeker voor de relatief kleine landbouwbedrijven beantwoordt aan een grote behoefte is. Een actief optreden van de producenten terzake is hier gewenst.

Op milieuvlak is de combinatie veeteelt met grondgebonden landbouw relatief gunstig of kan dit in ieder geval worden.

Volgens het jaarverslag 1998 van de Mestbank (VLM) wordt op deze bedrijven 56% van de totale dierlijke fosfaatproductie voortgebracht, waarvan slechts 18 % in overschot op bedrijfsniveau.

Dit wijst op relatief goed gestructureerde bedrijven met ruimte voor een stimulerend beleid naar vermindering van het nutriëntenoverschot en naar ombouw naar een sterker renderende vleesproductie door verbeteringen op vlak van diervriendelijkheid, kwaliteit, label-, of bioproductie.

Dit betekent dat in de grondgebonden productiesector een andere denkrichting ingang moet vinden.

Tot op heden werden deze bedrijven in de ganse keten teveel bekeken als loutere grondstoffenproducenten voor de verwerkende industrie. In het kader van het nieuwe landbouwbeleid zijn zij in de eerste plaats voedselproducenten, die op zoek moeten gaan naar nieuwe markten of nieuwe productiemethodes om hun inkomen te realiseren.

1.2.2 NIET GRONDGEBONDEN LANDBOUW

Deze groep bedrijven bestaat overwegend uit gespecialiseerde varkens- of pluimveehouderijen en daarnaast uit kalver- of rundermesterijen. Ook combinaties van diverse veeteeltvormen komen relatief veel voor.

In totaal behoren 7.860 of 18 % van de bedrijven in Vlaanderen tot deze categorie. Hiervan hebben 4.676 of 60 % van de bedrijven een BSS hoger dan 2.7 miljoen fr. wat wijst op het relatief goed gestructureerd karakter van deze groep. Het is vooral in deze sector dat veel contractteelt voorkomt.

Vanuit milieuoogpunt zijn deze bedrijven verantwoordelijk voor 82 % van het fosfaatoverschot op bedrijfsniveau. Het voortbestaan van deze bedrijven is rechtstreeks afhankelijk van de realisatie van mestverwerking en de afzet en valorisatie van het nutriëntenoverschot buiten de Vlaamse cultuurgrond.

Het aantal bedrijven met varkens bedroeg in 1998 afgerond 10.000 waarvan een 3.000 gespecialiseerde varkensbedrijven.

Tussen 1980 en 1998 was er een spectaculaire vermindering van het aantal bedrijven met varkens met: op niet minder dan 21.700 bedrijven verdween de varkenskweek; daartegenover vervijfvoudigde het gemiddeld aantal varkens per bedrijf van 149 tot 750 dieren.

Deze sterke concentratiebeweging heeft zich gestabiliseerd terwijl de verticale integratie doorgaat.

Volgens de gegevens van de Mestbank (1998) bedraagt het totaal aantal varkens in Vlaanderen 7.323.348, vooral geconcentreerd in West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

In de pluimveehouderij deed zich dezelfde concentratiebeweging voor met een goede 21 miljoen vleeskippen op 1.054 bedrijven.

Het aantal leghebberijen verminderde tussen 1980 en 1998 met 2/3 tot 1.705 bedrijven met ongeveer 12 miljoen legkippen.

Voor het belangrijke nutriëntenoverschot op basis van droge kippenmest ontwikkelt zich een semi- industrieel verwerkingsapparaat met een belangrijke export naar het noorden van Frankrijk.

Op 739 kalvermesterijen worden in Vlaanderen 160.817 dieren gehouden of gemiddeld ongeveer 220 kalveren per bedrijf. Deze sector is sterk gespecialiseerd en verticaal geïntegreerd.

De vooral grondloze bedrijven vragen gezien de specificiteit van de mestproductie om een eigen benadering van het milieuprobleem. Er werden de voorbije jaren belangrijke inspanningen gedaan op vlak van het dierwelzijn en deze dienen verder te worden gezet.

Het grondgebonden karakter van de rundveesector is de laatste jaren sterk toegenomen door de afbouw van de industriële rundermesterij in Vlaanderen.

Ook het grondgebonden karakter van de Europese rundveepremies voor zoogkoeien en stieren à ratio van 2 grootvee-eenheden (GVE) per ha en de campagne tegen het gebruik van hormonale producten in de vetmesterij heeft deze evolutie versneld. Een goede 87% van de rundveestapel wordt in Vlaanderen gehouden op bedrijven met meer dan 10 ha cultuurgrond.

Provincie	rundvee bedrijven	aantal dieren	varkens bedrijven	aantal dieren	pluimvee bedrijven	aantal dieren
Antwerpen	3.622	354.311	1.122	1.148.102	567	11.377.196
Vl.Brabant	2.749	140.786	609	199.095	623	1.206.395
West-Vl.	8.144	521.815	5.004	3.835.529	1.404	12.887.125
Oost-Vl.	7.302	406.228	2.244	1.502.176	921	5.917.581
Limburg	2.625	170.767	1.022	638.446	318	4.767.214
Vlaamse Gewest	24.442	1.593.607	10.001	7.323.348	3.833	36.155.511

Tabel 3: Verdeling van de veestapel en veebedrijven in Vlaanderen (MESTBANK, 1998)

1.2.3 TUINBOUW EN FRUITTEELT

Deze groep omvat de fruitbedrijven, de boomkwekerijen, de glasbedrijven met groenten, de glasbedrijven met sierteeltproducten en de openlucht tuinbouw.

Samen met de oppervlakte gebruikt voor openlucht groenteteelt op overwegend akkerbouwbedrijven, bedraagt de totale oppervlakte ingenomen door deze sector ongeveer 50.000 ha.

Van de 9.154 bedrijven bevinden er zich 5.485, d.i. ongeveer 60% onder een BSS van 2.7 miljoen fr., terwijl 3.700 bedrijven het beter doen en zich boven deze BSS-grens bevinden.

Voor wat de groenteteelt betreft is 2/3 van de productie bestemd voor de verse markt, waarvan groenten onder glas de helft voor haar rekening neemt.

1/3 van de productie van groenten is bestemd voor de verwerking. Groenten in openlucht voor de verse markt zijn vooral prei, witloof en bloemkool.

De glassector is een sterk gespecialiseerde sector.

Groenten onder glas worden gekweekt op 1.517 bedrijven op een totale oppervlakte van 1.043 ha. De voornaamste teelten zijn tomaten, sla en paprika.

Sierteelt onder glas komt voor op 1.539 bedrijven met een totale oppervlakte van 634 ha. Vooral azalea, potplanten en snijbloemen zijn hier sterk vertegenwoordigd.

Daarnaast is in mindere mate de boomkwekerij (200 ha) en fruitteelt (200 ha) actief onder glas. Nieuwe variëteiten en biologische of andere milieuvriendelijke teelttechnieken zijn in ontwikkeling. Belangrijk hierbij is dat bijna 50% van de productiekosten onder glas gaat naar onroerende goederen en brandstoffen.

De fruitteelt concentreert zich op 3.347 bedrijven met een totale oppervlakte van 15.779 ha.

Hiervan zijn 2.062 bedrijven met een gezamenlijke oppervlakte van 14.182 ha laagstam, waarvan 2/3 appels en 1/3 peren.

De oppervlakte van deze bedrijven is zeer wisselend: 63% zit onder de 10 ha en minder dan 3% heeft 50 ha en meer.

Momenteel doen reeds vele bedrijven belangrijke inspanningen naar een geïntegreerde teelt.

Dit dient echter nog beter gevaloriseerd te worden, wat een meer gedifferentieerd commercieel apparaat vergt.

De ontwikkeling van een betrouwbaar label voor de overwegend Vlaamse fruitteelt is voor een internationale versmarkt noodzakelijk.

1.3 INKOMENSDISPARITEIT EN SCHULDENLAST.

1.3.1 ARBEIDSINKOMEN

Het arbeidsinkomen per arbeidseenheid wordt jaarlijks bepaald door het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) op het niveau van de gewesten.

Voor het Vlaams Gewest wordt dit berekend voor 20.707 bedrijven, met name de bedrijven met een BSS van 500.000 Bef of hoger.

Uit deze cijfers blijkt dat voor deze populatie het gemiddelde arbeidsinkomen per arbeidseenheid tussen 1996 en 1999 gehalveerd is, met name van 1.147.000 tot 558.000 Bef.

Dit is vooral het gevolg van de slechte resultaten in de varkenshouderij, waar het verlies voor 1998-1999 geraamd wordt op 811.000 Bef.

Het arbeidsinkomen op grondgebonden bedrijven zonder varkens schommelt tussen 662.000 en 1 miljoen BEF.

	Arbeidsinkomen per arbeidseenheid	Arbeidsinkomen per arbeidseenheid	
landbouwstreek	1997-1998 (x1000)	1998-1999 (x1000)	verschil in %
polders	964	847	- 12%
zandstreek	895	379	- 58%
kempen	1.107	635	- 43%
zandleemstreek	855	619	- 28%
leemstreek	968	1.005	+ 4%

Tabel 4: het arbeidsinkomen per arbeidseenheid weergegeven voor de landbouwstreken in Vlaanderen.

Het arbeidsinkomen daalt spectaculair in de landbouwstreken met een belangrijke varkenshouderij zoals de kempen en de zandstreek. In de leemstreek en de polders blijft het inkomen beter op peil.

De spreiding van de individuele inkomens wordt weergegeven in tabel 5.

Deze spreiding wordt bepaald op federaal niveau waarbij Vlaanderen voor 60 % en Wallonië voor 40 % van de bedrijven instaat.

Inkomens-schijf (x1000)	<0	0 - 400	400 - 800	800 - 1200	1200 -1600	>1600
gemid. % 1995-1998	4,3	23,2	28,7	19,5	10,1	14,3

Tabel 5: gemiddelde inkomensspreiding in de beroepslandbouw 1995-1998 in België

Deze tabel toont aan dat in de periode 1995-1998 iets meer dan een kwart van de landbouwers het vergelijkbaar inkomen (1.125.000 Bef) haalt en dat dus ook 70% van de landbouwers dit vergelijkbaar inkomen niet haalt.

Een beperkte groep van 8,8% haalt gemiddeld een inkomen boven de 2 miljoen fr. terwijl meer dan 25% van de beroepslandbouwbedrijven een arbeidsinkomen genereert dat beneden de 400.000 fr. ligt.

Dit geeft ook aan dat zich tussen landbouwers met eenzelfde bedrijfstype (naar productieomvang) belangrijke inkomensverschillen kunnen voordoen.

Het gemiddelde arbeidsinkomen per arbeidseenheid op de beroepstuinbouwbedrijven voor 1997-1998 bedraagt 973.000 fr.

Het gemiddelde inkomen is het laagst in de fruitteelt, met name 813.000 fr.

Op de groentebedrijven bedraagt het gemiddeld inkomen 960.000 fr., in de sierteelt is dit 1.072.000 fr.

De spreiding van de individuele inkomens rond het gemiddelde is in de tuinbouw kleiner dan in de landbouw.

De ruilvoet, dit is de verhouding tussen de ontvangen prijzen voor land- en tuinbouwproducten en de betaalde prijzen voor de productiemiddelen, is sinds 1990 met 15% gedaald.

Deze veranderde kostenverhouding kan moeilijker gecompenseerd worden door schaalvergroting (marktverzadiging en milieueisen) waardoor het inkomen daalt.

In de grondgebonden extensieve rundveehouderij en in de akkerbouw wordt deze negatieve evolutie gedeeltelijk ondervangen door inkomenssteun.

Belangrijk is daarbij te noteren dat voor wat de uitgaven van de consument voor voedsel betreft; 10% gaat naar de toelevering, 80% naar de verwerking en slechts 10% naar de producent.

1.3.2 DE SCHULDENLAST

De land- en tuinbouw is een kapitaalsintensieve sector. De nodige investeringen voor 1 ha glas, de overname van een melkveebedrijf met een melkquota van 500.000 l of een varkensbedrijf van 200 zeugen en bijhorende vleesvarkens belopen snel 30 miljoen fr. Dit is één van de belangrijkste redenen waarom jongeren de bedrijfsovername noodgedwongen voor zich uitschuiven en de externe instap in land- en tuinbouw verwaarloosbaar is naar aantal.

Voor de periode 1992-1998 worden de kredietaanvragen voor VLIF tussenkomsten in de land- en tuinbouw in tabel 6 weergegeven.

	Landbouw	tuinbouw
aantal aanvragen	12.383	5.687
volume totaal krediet (in miljoen fr.)	47.908	22.982
gemid. per aanvraag	3,869	4,041

Tabel 6: overzicht van de aanvragen om VLIF-tussenkomst 1992-1998

De diversiteit van de leninglast op de bedrijven in Vlaanderen is zeer groot en is afhankelijk van het soort investering (bedrijfsovername, milieu-investeringen, stal- of serre vernieuwing, aankoop van materiaal e.d.), de leeftijd van de bedrijfsleider, het bestaan van een productiestop met een extra instapdrempel of de mate waarin de hoeve of grond kan gepacht of moet aangekocht worden.

Een beginnend bedrijf heeft dikwijls een leninglast tussen de 15 en 30 miljoen fr. gespreid over een periode van 10-15 jaar. Deze constante leningdruk, samen met de sterk schommelende prijzen en producties en de verslechterde ruilvoet, verhogen de kwetsbaarheid van de bedrijfsvoering en vormen een gedeeltelijke verklaring voor het fenomeen van de verticale integratie in de intensieve veehouderij. De stap naar integratie wordt veelal gezet op het moment dat leningen worden afbetaald met openstaande facturen van toeleverende bedrijven.

Meer flexibiliteit in de kapitaalverstrekking (rente- en kapitaalsubsidie) en een meer actief beleid naar intrede, opvolging en ondersteuning van jongeren (van binnen en buiten de landbouw) is noodzakelijk om de nodige vernieuwing en continuïteit in de Vlaamse land- en tuinbouw te garanderen.

Een betere inschatting van marktrisico's, een voorzichtig financieringsbeleid, meer rechtszekerheid in het kader van het vergunningenbeleid en een eenvormig milieubeleid kunnen daar eveneens toe bijdragen.

Veel jongeren zetten vandaag de stap naar de land- en tuinbouw niet, omwille van de toenemende bedrijfsonzekerheid die niet in verhouding is tot de zware leninglast. De behoefte aan een goed, geïntegreerd (landbouw)markt- en milieubeleid dat binnen de Europese context haalbaar is en in Vlaanderen maatschappelijk aanvaard kan worden, is groter dan ooit.

1.4 BINNENLANDS VERBRUIK EN EXPORT

Vanuit het besef dat het milieu een gedifferentieerd gegeven is (in de Europese context) dienen ook de marktmogelijkheden vanuit Vlaanderen gedifferentieerd benaderd te worden.

Voor de Vlaamse economie in het algemeen en voor de land- en tuinbouw in het bijzonder is het noodzakelijk dat er een grotere integratie van het markt- en milieubeleid komt.

Wil men de landbouw in Vlaanderen voldoende overlevingskansen bieden, dan zal een actieve participatie van de overheid nodig zijn. Niet zozeer bij gebrek aan jongeren die willen boeren maar vooral bij gebrek aan een duurzaam plattelandsbeleid dat een

voldoende groot maatschappelijk draagvlak heeft om voor de komende 20 jaar de grote lijnen uit te zetten voor een landbouw met toekomst. In die zin is de behoefte aan een integraal landbouwbeleid zeer groot.

Vlaanderen vertoont een groot tekort voor granen en kaas. Daartegenover is er een groot surplus aan varkensvlees en in mindere mate aan eieren, pluimvee, rundvlees en tomaten.

De zelfvoorzieningsgraad op niveau van België voor de belangrijkste producties in Vlaanderen wordt weergegeven in tabel 7

product	zelfvoorzieningsgraad in %	evolutie 1995 tot 1998
varkensvlees	224	stijgend
rundsvlees	144	dalend
kippenvlees	172	stijgend
eieren	137	dalend
granen	50	constant
aardappelen	172	stijgend
suiker	224	constant
fruit	67	licht dalend
groenten	130	constant
zuivel	100	constant

Tabel 7. Evolutie van de zelfvoorzieningsgraad voor diverse producten op Belgisch niveau

De zelfvoorzieningsgraad van de veeproducten is sinds 1998 nog toegenomen door een stijgende productie en de dioxinecrisis die vooral op de exportmarkten grote afzetproblemen heeft veroorzaakt.

Blijkbaar herstelt het vertrouwen in Belgische voedingswaren zich omgekeerd evenredig met de afstand tot de klant.

De geografische spreiding van de B.L.E.U.-handel in agro-voedingswaren speelt zich vooral af binnen de Europese Unie (72% van de import en 85 % van de export), vooral met Frankrijk, Nederland en Duitsland.

De handel met derde landen vertoont een groeiend negatief saldo doordat de invoer sneller groeit dan de uitvoer. Globaal gezien kende de B.L.E.U. een handelsoverschot van 45,1 miljard in 1998 voor wat de landbouwproducten betreft.

De evolutie van de marktsituatie is verbeterd voor hakvruchten (suikerbieten en aardappelen), runderen, melk en niet eetbare tuinbouwproducten. De handel voor granen, varkens, pluimvee, eieren, groenten en fruit gaat de andere richting uit.

Cijfers over omzet van de voedingsindustrie tonen aan dat 33% van onze producten worden uitgevoerd: daarvan gaat 80% naar onze EU-partners, 20% wordt buiten Europa afgezet.

Heel concreet betekent dit dat slechts 6 à 7% van onze binnenlandse land- en tuinbouwproductie op de wereldmarkt wordt afgezet.

De prijsdalingen voor varkensvlees tot 30-35 Bef per kg levend gewicht gaan gepaard met een forse uitbreiding van de productie elders in de EU en in de VS. De export vanuit de EU heeft zwaar te lijden onder de goedkope Amerikaanse export naar Zuidoost-Azië en Rusland.

De export vanuit Denemarken verschoof zich daardoor naar onze traditionele afzetmarkten.

Dit toont aan hoe verweven de markten voor agro-voeding zijn en hoe beïnvloedbaar lokale markten zijn voor ontwikkelingen op de wereldmarkt.

Vandaar dat het zeer belangrijk is dat een belangrijk deel van de lokale productie binnen lokale verwerking en afzetstructuren verankerd is. Met een productvolume dat verwerking toelaat op een regionale of interregionale markt is de wispelturigheid van de wereldmarkt voor de landbouwer minder prijsbepalend.

2 UITDAGINGEN VOOR DE VLAAMSE LAND- EN TUINBOUW

2.1 GRONDGEBONDEN LAND- EN TUINBOUW.

Het landbouwbeleid is voor wat het markt- en prijsbeleid betreft aangewezen op het Europese beleid. Vooral de grondgebonden sectoren met granen, melk en rundvlees, die vroeger een gegarandeerde prijs kregen, staan meer en meer onder druk.

De overschottenproductie, gekoppeld aan de discussie over de verdeling van de export op de wereldmarkt, heeft ertoe geleid dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid werd hervormd: het prijs- en marktbeleid werd hervormd tot een inkomensondersteunend beleid.

Rekening houdend met de verdere liberalisering van de wereldmarkt én de meer dan waarschijnlijke uitbreiding van Europa naar de Oostbloklanden, is het nu reeds duidelijk dat de inkomenssteun zal dalen. De beschikbare gelden moeten immers verdeeld worden over een grotere oppervlakte.

Vergeleken met de meeste andere Europese landen heeft België relatief kleine bedrijven. Bovendien is er op Europees vlak geen wil om de steun te verbinden aan het aantal arbeidskrachten per bedrijf of een maximum aan inkomenssteun vast te leggen per bedrijf.

Met agenda 2000 gaat Europa verder in deze richting. Na de akkerbouw en het rundvlees wordt nu ook de zuivelsector, waar men de overschotten trachtte te bedwingen via een quotumsysteem, in deze logica geduwd: lagere prijzen verbonden aan inkomenssteun, die in de toekomst allicht zal dalen.

Minder inkomen leidt in deze grondgebonden sectoren tot volgende reacties:

1. Minder bedrijven of meer nevenberoepsbedrijven.
2. Schaalvergroting waarbij gewerkt wordt aan lagere kostprijs door extensivering.
3. Produceren met een hogere toegevoegde waarde: d.w.z. onder label en/of gekoppeld aan sociale, milieu- of diervriendelijke voorwaarden, kortom kwaliteitsproductie.

Tegelijk met de evolutie naar liberalisering van de markt is er de maatschappelijke vraag naar open ruimte, landschap, milieu en natuur.

Wij stellen hierbij vast dat vooral de grondgebonden zelfstandige bedrijven het meeste nadeel ondervinden van deze maatschappelijke vraag: diegenen die de open ruimte het best hebben bewaard door hun productiewijze ervaren de nieuwe milieu- en natuurreglementeringen vaak als een straf i.p.v. als een opportuniteit.

Het beleid van het verleden is teveel gericht naar opdeling van de open ruimte en naar de creatie van een duale structuur in de landbouwsector.

In de toekomst kan de idee van verwevenheid hier een oplossing bieden: grond is schaars en dus voor elkeen belangrijk.

Wat geldt voor de grondgebonden landbouw is evengoed juist voor de tuinbouw én de fruitteelt. Minder onderhevig aan de Europese reglementering, zijn deze sectoren minstens even gevoelig voor de liberaliserende tendensen.

Sommige producten zijn immers echte exportproducten, die slechts kunnen geproduceerd worden mits een hoge kapitaalsinzet.

De enige manier om op de markt het verschil te maken met producten die aan lagere kostprijs geproduceerd kunnen worden, is duidelijk te maken dat onze Vlaamse producten zowel in binnen- als in buitenland erkend worden als producten met een hoge milieukwaliteit en een hoge gezondheidswaarde d.w.z. geproduceerd met respect voor mens, milieu en natuur.

2.2 NIET GRONDGEBONDEN VEEHOUDERIJ EN TUINBOUW.

Vlaanderen kent een intensieve veeteelt, vooral in de sector van de varkens en kippen, minder in de sector van de vleeskalveren.

Dit zijn grosso modo de niet-grondgebonden sectoren, die Europees veel minder ondersteund werden en worden.

Vooraf in deze sectoren heeft de Vlaamse landbouw een industrieel karakter gekregen. In onze grondarme regio werden deze sectoren sterk uitgebouwd, gericht op het voortbrengen van exportproducten.

Het voeder wordt geïmporteerd, het vlees wordt geëxporteerd, maar Vlaanderen blijft met de mest zitten.

De laatste 20 jaar is de intensieve veehouderij spectaculair gegroeid. De inkomensdaling in de grondgebonden sectoren en de opkomst van de integratie in deze niet-grondgebonden producties is hier niet vreemd aan.

Nadelen van deze productie kwamen voorgaande jaren volop aan het licht: ziektes (varkenspest), het gebruik van antibiotica en andere groeistimulators, de dioxinecrisis, de dubieuze samenstelling van de veevoerders, de overproductie (ook in de buurlanden) en niet in het minst de milieuproblematiek.

Europees is het antwoord zeer strikt en duidelijk: strengere reglementeringen zoals de nitraatrichtlijn, geen steun voor niet-grondgebonden productie, geen steun voor mestverwerking.

Het oplossen van het milieuvraagstuk en het herdenken van de productiemethodes is het enige alternatief om opnieuw een maatschappelijk draagvlak te creëren voor de intensieve veehouderij: deze moet op een milieu- en diervriendelijk toch een inkomen proberen te garanderen aan de telers.

Niet-grondgebonden bedrijven kunnen alleen verder als zij zelf het mestprobleem oplossen.

Wat de niet-grondgebonden tuinbouw betreft stelt zich buiten de lage prijzen ook het probleem van de enorme kapitaalsaccumulatie in de glasteelt. Vraag is of deze productie een toekomst heeft in de concurrentie met landen, waar om klimatologische redenen goedkoper kan geproduceerd worden en waar men het minder nauw neemt met het gebruik van plantenbeschermingsmiddelen en met de arbeidsomstandigheden.

Er is een groeiende markt voor gezonde producten, waar groenten en fruit een belangrijk aandeel van uitmaken. Daarin liggen opportuniteiten om uit het keurslijf te treden dat de vorige jaren is geïnstalleerd.

Er moet geproduceerd worden wat de consument vraagt. Voor het Vlaamse tuinbouwproduct betekent dit een productie voor de binnen- en buitenlandse markt met respect voor mens en milieu en dus ook met minder gebruik van pesticiden. Deze eigenschappen zijn vandaag en zullen morgen zeker enorm belangrijk zijn voor de afzet van het product en dit kan in de discussie i.v.m. de liberalisering een rem betekenen voor producten die van over heel de wereld naar onze consument toestromen.

2.3 KWALITEIT VAN PRODUCTIE EN PRODUCTEN.

De beste manier om onze producten tegen een eerlijke prijs aan de consumenten aan te bieden is hen kwaliteit te garanderen. Kwaliteit op het vlak van de productie (mens-, milieu-, dier- en natuurvriendelijk) en kwaliteit op het vlak van het product.

Dit veronderstelt dat geen gebruik wordt gemaakt van genetisch gemanipuleerde voeding, dat hormonen en schadelijke stoffen zoals groeistimulators worden geweerd. De consument wil een eerlijk product en is bereid daar ook een eerlijke prijs voor te betalen.

Een prijs die dan in de eerste plaats moet toekomen aan de producent en niet alleen aan de verwerker. Een prijs aan de producent die hoger ligt dan de huidige 25% van de prijs van de eindproducten.

2.4 HET MILIEUPROBLEEM IN DE LANDBOUW

Dat de landbouw mee verantwoordelijk is voor milieuproblemen staat niet meer ter discussie.

Om dit probleem op de juiste manier aan te pakken, is kennis van de oorzaken van fundamenteel belang.

De problematiek waarmee de landbouw en in het bijzonder de veehouderij momenteel kampt, wordt in de eerste plaats veroorzaakt door de hoge externe inputs onder de vorm van kunstmest, krachtvoer, agro-chemicaliën en technologie en dit tot niveaus die de natuurlijke draagkracht van het agro-ecosysteem ver overstijgen.

Daardoor hebben de productiesystemen sterk aan flexibiliteit ingeboet en zijn deze in een negatieve spiraal terecht gekomen waarin natuurlijke stabiliserende mechanismen nog maar beperkt functioneren.

De (milieu)problemen zijn vooral ontstaan door het op dosis-response gebaseerde streven naar hogere productiviteit, voornamelijk op basis van hogere externe inputs.

Het economische krachtenveld in de productiekolom dwingt de veehouder het bedrijfsinkomen te realiseren door bulkproductie met een kleine financiële marge per eenheid product.

De kosten nemen evenwel gestaag toe, niet in de laatste plaats vanwege de steeds schaarser wordende productierechten en de stijgende milieukosten.

De lasten worden vooral afgewenteld op de zwakste schakels, dit is in de eerste plaats op het niveau van de veehouders, maar ook op de dieren zelf en uiteindelijk op het milieu en de bodem.

De veehouders lopen daarbij het risico in de marge terecht te komen. De aandacht voor individuele dieren staat sterk onder druk, en daarmee ook hun welzijn.

De efficiëntie waarmee de nutriënten worden (her)benut is laag, terwijl mest wordt geproduceerd van een kwaliteit die negatief inwerkt op het biologisch functioneren van de bodem.

De gespecialiseerde en grootschalige intensieve veehouderij heeft sterk aan flexibiliteit ingeboet, terwijl de financiële en ziekterisico's enorm zijn toegenomen.

De recente ervaringen met de varkenspest hebben ons geleerd dat ingeval van crisissituaties daar een miljardenrekening tegenover staat.

Beslissingen op basis van een economische korte-termijn benadering gaan vaak ten koste van de rentabiliteit op de langere termijn, doordat kosten en problemen worden afgewenteld naar elders, naar andere integratieniveaus of naar de toekomst.

Bovendien wordt het individuele belang geplaatst boven dat van de gemeenschap.

Daardoor leggen overwegingen van sociaal-culturele en ecologische aard het vaak af tegen de werking van de vrije markt, die onvoldoende waarde toekent aan schaarse natuurlijke hulpbronnen en toekomstige problemen en kosten externaliseert.

Vandaag vormen deze problemen verschillende facetten van een crisis, waarvoor een integrale oplossing noodzakelijk is.

Gemeten op het niveau van het bedrijf, wordt op grondgebonden bedrijven een hogere benutting van de nutriënten gerealiseerd dan in de industriële landbouw, waarin doorgaans meer dan de helft van de externe inputs, in casu kunstmest en krachtvoer, verloren gaat naar de atmosfeer en het grond- en oppervlaktewater.

In de dierlijke productie wordt (te) zwaar ingezet op de productie van efficiëntere dieren en op externe inputs.

Dit biedt slechts in beperkte mate soelaas, en houdt het risico in dat we onbedoeld toegeven op diergezondheid en –welzijn.

Het ecologiseren van de dierlijke productie moet vooral gebeuren via een betere nutriëntenbenutting uit de bodem en een betere balans (positieve wisselwerking) tussen de deelsystemen bodem, plant en dier.

Een duurzame ontwikkeling vergt echter eerst en vooral een cultuuromslag, een nieuw referentiekader met een betere balans tussen (1) sociologie en economie, (2) kwaliteit en kwantiteit, (3) diversificatie en uniformiteit, en (4) harmonie en competitie.

Meer duurzame landbouwsystemen gedragen zich conform biologische wetmatigheden, waarbij met name de hogere-orde-interacties van groot belang zijn. Een hoger niveau van zelforganisatie (compatibiliteit tussen deelsystemen) en veerkracht (duurzaamheid) hangen vooral samen met de mate van complexiteit (integratie).

In natuurlijke ecosystemen draagt ieder deelsysteem positief bij aan het functioneren van andere deelsystemen. Het is wenselijk dit aspect mee te nemen in de integrale bewaking van onze voedselketens. Door de concentratie van onze voedselproductie- en distributiesysteem in een beperkt aantal ketens wordt de keuzevrijheid van de consument evenwel structureel gereduceerd, en worden initiatieven van boeren en tuinders belemmerd.

Het is daarom de vraag of het beperkte aantal ketens in staat zal zijn om de gewenste diversiteit in productie en de diversiteit aan wensen bij de consument adequaat op elkaar af te stemmen.

Meer synergie (positieve interactie) tussen deelsystemen vergt ook een rechtvaardiger verdeling van inkomens en lasten tussen de verschillende hiërarchische niveaus. Het is gewenst dat we in op de vrije wereldmarkt georiënteerde systemen een hoger niveau

van organisatie bereiken zodat (hiërarchisch lagere) regionale structuren er niet door worden verzwakt.

Daarbij is het flankerend beleid van nationale en de gemeentelijke overheden gewenst voor zaken van algemeen belang, voor een multifunctionele invulling van de groene ruimte, en voor de gezondheid en het welzijn van de consument, de producent, de dieren, de planten, en de microflora en -fauna in de bodem.

In een meer ecologische benadering is ruimte voor een passend gebruik van technologie. Spelen we echter louter de kaart van de technologie en de chemie, dan lopen we het risico dat de natuur ons op termijn immer te slim af zal zijn.

3 MISSIE EN VISIE

De bedoeling is in Vlaanderen te komen tot een duurzame landbouw via een onomkeerbaar proces van vernieuwing.
Dit betekent op milieu- en diervriendelijke wijze kwaliteitsvolle producten en diensten leveren, de open ruimte op verantwoorde wijze beheren en ervoor zorgen dat deze activiteiten aan de landbouwers een volwaardig inkomen verschaffen.

Land- en tuinbouwers hebben recht op een goed inkomen. Consumenten hebben recht op goed en gezond voedsel en op een kwaliteitsvolle leefomgeving.

Dit betekent dat onze boeren en tuinders kwaliteitsvoedsel moeten produceren op een, vergeleken met andere regio's, beperkte grondoppervlakte.

In een verstedelijkt Vlaanderen hebben zij als grootste ruimtegebruiker bovendien de taak om het landschap te beheren en te organiseren zoals de maatschappij dat van hen vraagt.

Land- en tuinbouwers die zich defensief opstellen tegenover deze terechte eisen van de samenleving zitten fout, consumenten die de boeren als de grootste vervuilers aanwijzen maar tegelijk naar het goedkoopste voedsel zoeken zitten eveneens fout.

Dialogoog tussen beide groepen is de enige manier om de tegenstellingen weg te werken en met wederzijds vertrouwen aan de toekomst te bouwen.

Als minister van leefmilieu en landbouw beschouw ik voorgaande als de belangrijkste uitdaging voor de toekomst.

Uiteraard moet de oplossing als resultaat hebben dat land- en tuinbouwers via een goed inkomen een betere toekomst tegemoet gaan.

Niet alleen de kwantiteit, maar vooral de kwaliteit met als resultaat een hogere toegevoegde waarde is hier belangrijk.

Vlaanderen heeft landbouwkundig zeer goede klimatologische omstandigheden en heeft boeren en tuinders die hun stiel kennen.

Als zij inspelen op de maatschappelijke vraag, zorgen zij voor in de toekomst leefbare en overneembare bedrijven.

Duurzaam produceren is de basis voor meer inkomen, meer bedrijfszekerheid en een duurzaam tewerkstellingsniveau in land- en tuinbouw en visserij.

Voor de consument moet het beleid resulteren in vertrouwen in wat men eet, in een landschap dat mee gevormd wordt door de landbouw, in de garantie dat er gezorgd wordt voor het milieu en voor de natuur.

Verandering en vernieuwing zijn aan de orde. Dit is de wil van de Vlaamse burgers die een duurzame toekomst willen opbouwen, en deze wil is opgenomen door de gehele Vlaamse Regering.

Verandering begint best aan de top. Het kabinet onderwerpt daarom zichzelf aan een diepgaand en voortdurend onderzoek, en gaat op zoek naar inhoudelijke en procesmatige vernieuwing.

Inhoudelijk willen we opschuiven van een effectgerichte en curatieve benadering naar een preventieve, brongerichte en procesgeïntegreerde aanpak van de problemen. Dit houdt in dat de mensen zelf en de doelgroepen sterker worden geresponsabiliseerd en dus veel intensiever betrokken bij het beleid vanaf de conceptie erven.

Procesmatig zijn ingrijpende verbeteringen noodzakelijk om de inhoudelijke vernieuwing mogelijk te maken.

Daarom wordt gestreefd naar:

- een maximale openheid en transparantie van de beleidsactiviteiten
- een nauwe samenwerking met de administratieve diensten onder bestuur en toezicht van de Minister en met de andere bestuursniveaus en beleidsdomeinen in een geest van grote openheid en met begrip en respect voor de wederzijdse bevoegdheden, verantwoordelijkheden en mogelijkheden.
- bewaakte kwaliteit van het beleidsproces, met duidelijke en afgelijnde opdrachten, met het wegwerken van overlappingsen en met stimulering van synergieën
- dialoog op een nieuwe leest met onze partners in de Regering, en in het bijzonder met de doelgroepen.
- wetenschappelijk onderbouwde en doordachte beleidsvoorbereiding, met grondige doorlichting van de eigen voorstellen voor ze op de doelgroepen worden losgelaten.

Een belangrijke opgave is het instellen van rechtszekerheid t.a.v. alle betrokkenen door doorzichtige en samenhangende regelgeving. Het sluitstuk van het milieu- en landbouwbeleid is een systematische en rechtvaardige handhaving.

Een beter milieu, meer natuur en een duurzame landbouw tot stand brengen, is in Vlaanderen niet mogelijk zonder de bewuste en actieve medewerking van alle maatschappelijke actoren en doelgroepen.

4 STRATEGISCH KADER VOOR EEN VERNIEUWD LANDBOUWBELEID

Het strategisch kader bevat twee onderdelen: de strategische doelstellingen en de factoren die kritisch zijn om succes te boeken in het realiseren van de strategische doelen.

Dit kader is opgemaakt in overleg en samenspraak met de administratie.

4.1 STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Strategische doelstellingen zijn concrete stappen op weg naar het bereiken van een ideale situatie en bepalen wat de overheid gedurende deze regeerperiode wil bereiken. Het betreft maatschappelijke veranderingen die de overheid in de externe omgeving wenst te bekomen ofwel belangrijke wijzigingen van de rol die de overheid in deze omgeving wenst te vervullen. Dit wordt uitgewerkt in een horizon van 10 jaar met een planperiode van 5 jaar.

De strategische doelstellingen bepalen aldus de krachtlijnen waarlangs de regering haar beleid wenst te realiseren.

WEERHOUDEN STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

- De economische leefbaarheid van de Vlaamse land- en tuinbouw- en visserijondernemingen ondersteunen door diversificatie en risicospreiding te bevorderen en de multifunctionele rol te ontwikkelen.
- Het bevorderen van kwaliteitsvolle productiemethodes die milieu,- en diervriendelijk en sociaal verantwoord zijn.
- De versnelde ontwikkeling van verbrede activiteiten, biologische landbouw, beheerslandbouw en van de markt van hoeveproducten.
- Het vertrouwen van de burger en het zelfvertrouwen van de producent herstellen om het maatschappelijk draagvlak van de sector te versterken.

a) De economische leefbaarheid van de Vlaamse land- en tuinbouw- en visserijondernemingen ondersteunen door diversificatie en risicospreiding te bevorderen en de multifunctionele rol te ontwikkelen

Onder deze doelstelling verstaan we dat de economische kwetsbaarheid van de bedrijven moet verminderen zodat de bedrijfszekerheid en de continuïteit van de individuele bedrijven uit de land- en tuinbouwsector en de visserijsector kan verbeterd worden.

De Vlaamse land- en tuinbouw heeft belangrijke troeven, o.m. de aanwezigheid van veel kennis en vakbekwaamheid, maar heeft ook één groot nadeel; er is té weinig grond.

Dit betekent dat concurreren op de wereldmarkt voor vele Vlaamse land- en tuinbouwers weinig perspectieven biedt. Onze producten moeten daarom vooral gericht zijn op Vlaamse, Belgische en Europese markten, waar de consument bereid is te betalen voor een sociaal verantwoord, milieu- en diervriendelijk product.

De economische leefbaarheid van onze bedrijven bevorderen kan gebeuren door:

- duurzamere productiemethodes toe te passen in de vooral op voedselproductie gerichte gangbare landbouw waarvan het al dan niet volledig overschakelen naar geïntegreerde of biologische landbouwproductiemethoden een onderdeel is;
- in te spelen op de Europese politiek die pleit voor een multifunctionele landbouw die natuur-, landschaps-, en waterbeheer inschakelt op bedrijfsniveau;
- aan risicospreiding te doen door op bedrijfsniveau diversificatie van teelten en producties door te voeren en nieuwe aan de landbouw verwante activiteiten zoals agro-toerisme, thuisverwerking- en thuisverkoop in te schakelen in de bedrijfsvoering;
- een voldoende grote vissersvloot te bewaren waarbij de toegevoegde waarde in Vlaanderen gerealiseerd wordt en waarbij er diversificatie is naar een ruimer palet van vissoorten.

Leefbare bedrijven zijn bedrijven die een toekomst hebben en er aldus voor kunnen zorgen dat er een voldoende economisch draagvlak blijft bestaan voor een op voedselproductie gerichte landbouwsector in Vlaanderen en die daarnaast op een duurzame manier nieuwe maatschappelijke taken kan integreren.

Op die manier blijft Vlaanderen, dat landbouwkundig zeer goede klimatologische omstandigheden heeft, een belangrijke bijdrage leveren tot de voedselzekerheid in Europees verband.

Waar de visserijsector voor de kustregio een niet te onderschatten belang heeft is het cruciaal om een vloot van een bepaald niveau te behouden en maximaal vis in eigen havens te laten aanlanden tot creatie van toegevoegde waarde o.m. in visverwerkende bedrijven.

Met deze doelstellingen willen we volgende effecten bereiken:

- een duurzaam tewerkstellingsniveau in de land- en tuinbouw en in de visserijsector
- de voorwaarden scheppen dat op de bedrijven in de sector een volwaardig inkomen kan gerealiseerd worden
- de overname van bedrijven op een vlotte manier laten verlopen
- het aantal starters in de sector op het huidige peil houden

b) Het bevorderen van kwaliteitsvolle productiemethodes die milieu-, diervriendelijk en sociaal verantwoord zijn.

Deze doelstelling veronderstelt het introduceren en aanmoedigen op land- en tuinbouwbedrijven van het gebruik van duurzame productiemethodes.

Het gaat hierbij om milieuvriendelijke productiemethodes die de milieuproblemen aan de bron aanpakken, waardoor verliezen naar bodem, water en lucht van nutriënten, bestrijdingsmiddelen en verzurende elementen tot een minimum moeten beperkt worden.

Verder gaat het ook om diervriendelijke productiemethodes waarbij men oog heeft voor dierenwelzijnsaspecten bij de huisvesting, de verhandeling en de voeding van dieren.

Deze productiemethodes moeten ook sociaal verantwoord zijn, dus hun toepassing mag niet leiden tot abnormale werkomstandigheden die overdreven werkdruk of stress met zich meebrengen voor de landbouwer, zijn gezin of werknemers.

Een sociale begeleiding bij het sectoraal omschakelen naar duurzame productiemethodes kan wenselijk zijn.

Met het bevorderen van duurzame productiemethodes wordt een antwoord gegeven aan verzuchtingen van de markt en de maatschappij. Er wordt hiermee ook tegemoet gekomen aan de steeds toenemende aandacht binnen het internationaal handelsverkeer voor niet-economische aspecten. Een voortrekkersrol op dit vlak zou moeten kunnen leiden tot het opbouwen van een concurrentievoordeel in de mate dat de WHO-onderhandelingen deze aspecten honoreren.

Voor de visserijsector betreft het vooral het aanmoedigen van veiligheidsbevorderende en energiebesparende maatregelen. Tevens zal de oudere visser sociaal opgevangen worden bij het beëindigen van zijn actieve loopbaan op zee.

De veiligheid aan boord van visserijvaartuigen is in sociaal opzicht belangrijk. De mate waarin het beëindigen van een actieve loopbaan sociaal wordt opgevangen, zal ook de aantrekkingskracht van het beroep verhogen (instroom van jongeren).

Met deze doelstelling willen we volgende effecten bereiken:

- minder depositie in het milieu van elementen die bijdragen tot vermisting, verzuring, verontreiniging
- verhoogd dierenwelzijn wat zich o.m. moet uiten in het verminderd gebruik van diergeneesmiddelen in de sector
- betere arbeidsomstandigheden op bedrijfsniveau en het terugdringen van irreguliere tewerkstelling

c) De versnelde ontwikkeling van verbrede activiteiten, biologische landbouw, beheerslandbouw en van de markt van hoeveproducten.

Onder deze doelstelling verstaan we het aanmoedigen van vernieuwende en tot nog toe niet algemeen gangbare activiteiten op de landbouwbedrijven.

Er is dringend nood aan een versnelde ontwikkeling van verbrede activiteiten op het landbouwbedrijf.

Het gaat hierbij om:

- het begeleiden van bedrijven die werken volgens de Europees vastgelegde normen inzake biologische landbouw
- het aanmoedigen van bedrijven om de stap te zetten naar overschakeling naar biologische land- en tuinbouw
- het introduceren van vormen van beheerslandbouw in de bedrijfsvoering zowel op vlak van natuurbeheer, landschapsbeheer, waterbeheer e.d.
- het introduceren van nieuwe activiteiten in de bedrijfsvoering
- het aanmoedigen van bedrijven die hun producten (al dan niet zelf verwerkt) rechtstreeks vermarkten aan de consument

Deze doelstelling is strategisch omdat via de ontwikkeling van deelmarkten beter kan ingespeeld worden op de vragen van de consument.

De diversificatie van de bedrijfsvoering schept via alternatieve inkomensvorming een betere basis voor het behoud van tewerkstelling in de sector en voor de continuïteit van de bedrijven.

Door het inschakelen van taken inzake natuur- en landschapsbeheer op de landbouwbedrijven kan op het terrein een betere verstandhouding tussen landbouwers en natuur- en milieubeweging tot stand komen.

Hetzelfde geldt voor de verhouding consument-producent, waarbij de huidige afstand kan overbrugd worden via de introductie van korte circuits op vlak van afzet en verwerking.

De bedrijven die vernieuwende activiteiten inpassen in hun bedrijfsvoering kunnen bovendien fungeren als kenniscentra waaruit ideeën kunnen geput worden die de gangbare landbouw in een meer duurzame richting kunnen laten evolueren.

Met deze doelstelling willen we volgende effecten bereiken:

- een toename van de oppervlakte en het aantal bedrijven dat werkt volgens de Europese normen inzake biologische landbouw;
- een toename van het aantal bedrijven dat beheersovereenkomsten afsluit op het vlak van natuur- en landschapsbeheer;
- toename van de biodiversiteit op bedrijfsniveau;
- een toename van het aantal bedrijven dat nieuwe taken inschakelt in de bedrijfsvoering;
- een versterking en heroriëntering van de landbouweconomie

d) Het vertrouwen van de burger en het zelfvertrouwen van de producent herstellen om het maatschappelijk draagvlak van de sector te versterken

Op een aantal vlakken heeft de burger zijn vertrouwen verloren in de landbouwsector en de geloofwaardigheid van de sector wordt door velen in vraag gesteld.

Dit geldt vooral op vlak van voedselkwaliteit en de gehanteerde productiemethodes waarvan dierenwelzijn een belangrijk facet is. Ook de manier waarop de landbouw omspringt met de omgeving en het milieu, staat bloot aan kritiek vanwege de burgers.

Het wantrouwen t.a.v. de sector is alleen weg te nemen door inzicht te verschaffen in de manier van werken binnen de sector en een betere kennis over de sector bij het publiek en de consument tot te stand brengen

Wanneer het vertrouwen van de maatschappij in de landbouw is hersteld, zal dit leiden tot een groter zelfvertrouwen bij de landbouwers zelf die nu gebukt gaan onder een slecht imago.

Hetzelfde geldt voor de visserijsector waar zelfvertrouwen nodig is om de sector perspectief te bieden.

De landbouw heeft vooral zekerheid nodig op het vlak van beleid. Een duidelijke lange-termijn-visie die naast het landbouwbeleid ook betrekking heeft op het milieu-, natuur- en ruimtelijk beleid en het vermijden en wegwerken van overregulering, zijn hierbij prioritair.

Het maatschappelijk draagvlak dat weerspiegeld wordt via pers, publieke opinie en consumenten zal heel wat steviger zijn als duidelijker kan worden aangegeven van waar een product komt en hoe het tot stand is gekomen.

Met deze doelstelling willen we volgende effecten bereiken:

- verhoogde kennis van de landbouwsector bij de bevolking
- verbeterde maatschappelijke integratie van de landbouwbevolking
- een grotere en constructieve aanwezigheid van de landbouwsector in het maatschappelijk debat

4.2 DE KRITISCHE SUCCESFACTOREN

Kritische succesfactoren (KSF) geven aan welke essentiële voorwaarden moeten vervuld zijn om de strategische doelstellingen te kunnen realiseren.

Zij geven aan welke terreinen van het beleid cruciaal zijn voor het bereiken van de geformuleerde doelstellingen en ze hebben betrekking op een beperkt aantal werkingsvelden, interne of externe, waarin de overheid uitstekend moet presteren.

De volgende kritische succesfactoren werden weerhouden:

1. De bestuursstructuren inzake landbouw en visserij op een meer efficiënte en effectieve manier uitbouwen.
2. Het beter op elkaar afstemmen en vereenvoudigen van diverse regelgevingen met het oog op een grotere rechtszekerheid
3. Het ontwikkelen en uitvoeren van een effectief ruimtebeleid dat het inspelen op de nieuwe evoluties in land- en tuinbouw en van de vernieuwing van het platteland ondersteunt
4. Het aanpassen en moderniseren van stimulerende maatregelen in het kader van het vernieuwd landbouw- en visserijbeleid
5. Onderzoeks- en ontwikkelingsinspanningen richten op een duurzame landbouw
6. De voorlichting en vorming richten op een duurzaam landbouw- en visserijbeleid
7. De uitbouw van een communicatiestrategie van en over een duurzaam land- en visserijbeleid
8. Verbetering van de marketing van land- en tuinbouwproducten en visserijproducten.

5 INSTRUMENTEN VAN VERNIEUWING

5.1 HERVORMING VAN HET VLIF

Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) is van oudsher gekend als hét instrument voor structuurbeleid in land- en tuinbouw. Zowel voor het toekennen van rentesubsidie en staatswaarborg op lange termijn, als voor het geven van overbruggingskredieten op korte termijn wanneer in een bepaalde sector financiële problemen opduiken omwille van externe of marktfactoren.

Het is derhalve ook het geschikte instrument om nieuw beleid te gaan voeren: een beleid naar duurzame landbouw, waarin elke landbouwer en tuinder meer maatschappelijke verantwoordelijkheid krijgt.

In het verleden was het de bedoeling via het VLIF de continuïteit van de bedrijven te verzekeren en de structuuraanpassingen te verbeteren.

In de voorbije periode werd vastgesteld dat er in de landbouw algemeen minder en voorzichtiger werd geïnvesteerd.

Een investeringsbeleid met ruime mogelijkheden in combinatie met historische lage rentevoeten blijkt op zichzelf niet voldoende om landbouwers aan te moedigen leningen af te sluiten.

Allicht heeft dit vooral te maken met de stijgende bestaansonzekerheid. De algemene economische en maatschappelijke context waarbinnen de land- en tuinbouwbedrijven moeten functioneren, maar ook de toekomstverwachtingen in de diverse subsectoren zijn niet schitterend. Heel wat sectoren worden geconfronteerd met een diepgaande crisis die gepaard gaat met sanering.

Daarnaast is er de knellende investeringsspiraal waarin het ganse landbouwsysteem is terecht gekomen: vele landbouwers zitten jarenlang vast aan een zware leninglast wat een verklaring kan zijn voor de aarzeling t.a.v. het aangaan van nieuwe leningen

aard investeringen	1994	1995	1996	1997	1998
aankoop bedrijf met schaalvergroting	18	55	31	85	52
landbouw bedrijfsgebouwen	895	1.043	1.240	1.110	645
tuinbouw bedrijfsgebouwen	1.056	1.738	1.243	1.174	1.018
andere bedrijfsverbeteringen	297	580	695	883	652
materieel en vee	230	303	903	1.311	1.183
milieu en dierenwelzijn	354	261	389	442	295
TOTAAL	2.850	3.981	4.503	5.006	3.845

Tabel 8: Evolutie van het volume aan gesubsidieerde investeringen (in mio BEF) ingedeeld volgens hun aard

aard investeringen	1994	1995	1996	1997	1998
aankoop bedrijf met schaalvergroting	5	21	11	31	16
landbouw bedrijfsgebouwen	287	344	429	370	207
tuinbouw bedrijfsgebouwen	266	468	358	305	255
andere bedrijfsverbeteringen	95	196	235	237	188
materieel en vee	45	61	166	203	167
milieu en dierenwelzijn	54	45	109	111	74
TOTAAL	754	1.136	1.309	1.293	906

Tabel 9: Steun uitgedrukt in mio BEF, uitsluitend verleend onder de vorm van rentesubsidies, weergegeven in lopende prijzen.

jaar	1994	1995	1996	1997	1998
aantal	499	499	453	627	413
bedrag	76	78	73	94	39

Tabel 10. De evolutie van het aantal en het bedrag (in mio BEF.) aan uitgekeerde premies voor investeringen bij eerste installaties voor de periode 1994-1998

Een heroriëntering van het VLIF heeft de bedoeling het bestaande investeringsbeleid meer te richten op:

- de bredere rol van de landbouw in het plattelandsbeleid en de ontwikkeling van nieuwe duurzame initiatieven
- het aanmoedigen tot het leveren van een bijdrage in het realiseren van een aantal belangrijke maatschappelijke doelstellingen, met name de creatie van een leefbare omgeving, een duurzame tewerkstelling van de plattelandsbevolking, de productie van gezonde en veilige producten
- het op gang brengen van de noodzakelijke investeringen en acties gericht op duurzame landbouw in al zijn aspecten

Deze evolutie mag evenwel geen aanleiding geven tot een economische en sociale marginalisering van de landbouw. De economische leefbaarheid blijft een belangrijk gegeven bij steunverlening.

Vanuit deze principes heeft de beoogde bijsturing volgende doelstellingen:

- maximale invulling geven aan verbetering op het vlak van milieuhygiëne
- aanmoedigen van investeringen gericht op het beoefenen van geïntegreerde en biologische landbouw binnen levensvatbare productie-eenheden
- het aanmoedigen en bespoedigen van de ontwikkeling van nieuwe, niet-traditionele activiteiten op het landbouwbedrijf
- investeringen op bedrijven zullen verder gesteund worden wanneer voldaan is aan de eisen inzake beroepsbekwaamheid, levensvatbaarheid en normale afzetmogelijkheden voor de producten en wanneer een positief effect gerealiseerd wordt t.o.v. de minimeisen op vlak van milieu, dierenwelzijn en hygiëne
- de steunregeling blijft afgestemd op familiale bedrijven, het kwalitatieve aspect van de productie, het aspect vernieuwing

5.1.1 STEUN BIJ EERSTE INSTALLATIE

Onze land- en tuinbouwbedrijven worden steeds groter en steeds kapitaalsintensiever. Dit geeft problemen bij overname, wat duidelijk blijkt uit het feit dat het aantal eerste installaties in de Vlaamse landbouw gestaag afneemt.

Dit houdt verband met de afname van het aantal bedrijven en met een aantal ontwikkelingen binnen en buiten de landbouw.

Zo is er het probleem van de **beschikbaarheid van economisch levensvatbare bedrijven**.

Het overnemen van een niet of minder rendabel bedrijf met als doel via structurele ingrepen te evolueren naar een levensvatbaar bedrijf wordt onzeker, alleen bedrijven waarbij de overnemer min of meer zeker is van inkomensvorming op relatief lange termijn hebben succes bij kandidaat-overnemers.

Daarbij aansluitend is er de **globale onzekerheid over de toekomstmogelijkheden in de landbouw**.

De mogelijkheden voor een starter om als jonge zelfstandige te slagen in de landbouwsector hangt van zeer veel wisselende factoren af, zowel economische als externe omgevingsfactoren.

Sedert begin jaren negentig is er een stagnatie van de inkomens uit de landbouw en vergroot de achterstand ten aanzien van andere beroepen. De neiging om te opteren voor een loopbaan in de landbouw vermindert hierdoor.

Voor de inkomensvorming zullen landbouwers in de toekomst veel meer afhankelijk zijn van bronnen buiten de markt van landbouwproducten.

Afhankelijk zijn van deze externe inkomensbronnen is voor vele kandidaat landbouwers nog niet aantrekkelijk genoeg en er is bovendien veel onzekerheid mee gemoeid.

Daarnaast is er ook veel onzekerheid over de evoluties op vlak van milieu, dierenwelzijn, hygiëne, ruimtelijke ordening en kwaliteit van de producten en ook op vlak van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Tenslotte spelen ook de **gewijzigde maatschappelijke verhoudingen** een belangrijke rol.

Het ongunstig imago van land- en tuinbouw bij de publieke opinie zal allicht ook eerder een rem zijn voor jonge starters die twijfelen of ze de stap naar een bedrijfsovername zouden zetten.

De doelstelling is zo veel mogelijk potentiële vestigingen in de sector omzetten tot reële initiatieven met bijzondere aandacht voor duurzame landbouw en landbouw met verbrede doelstellingen, teneinde de landbouw in staat te stellen een bijdrage te leveren tot het realiseren van belangrijke maatschappelijke doelstellingen.

In dit perspectief is de steun aan de eerste installatie een belangrijk element van het ondersteuningsbeleid. Er wordt daarbij maximaal uitvoering gegeven aan het beleid dat de Europese Unie voorstaat.

Volgens een recent uitgevoerd studie zouden er in Vlaanderen vanaf 2005 nog ongeveer 220 eerste installaties per jaar te verwachten zijn. Met uitzondering van 1998 waren in de periode 1994-1998 jaarlijks nog tussen de 350 en 400 eerste installaties, financieel ondersteund door de overheid. Het aantal vestigingen door de creatie van een nieuw bedrijf is uitermate beperkt.

Gezien de evolutie in de landbouwsector is het behoud van tewerkstelling niet evident. Dit neemt niet weg dat het beleid zich tot doel stelt zoveel mogelijk tewerkstelling te behouden via een ondersteuning gericht op het instandhouden van bedrijven die een minimale inkomensvorming garanderen op het tijdstip van de overname.

Vanuit deze overweging wordt de steunmaatregel voor eerste installatie horizontaal toegepast, d.w.z. alle overnames worden op dezelfde wijze beoordeeld, met uitzondering van bedrijven waarvan de exploitatiezetel of het merendeel van de gronden gelegen zijn in de gebieden, aangeduid op basis van artikel 20 van het decreet op het natuurbehoud, zijnde de gebieden gelegen binnen het VEN, die als GEN of GENO worden aangeduid.

Deze overnames zullen zeer restrictief beoordeeld worden.

Tevens zullen enkel “beredeneerde” overdrachten worden aangemoedigd.

Dit houdt in dat er aandacht zal gaan naar:

- de technische, financiële en bedrijfseconomische haalbaarheid van de operatie voor de overnemer
- de formele overdracht van het bedrijf met het opmaken van een overnamecontract en het regelen van de pachtoverdracht en de productierechten
- de stand van zaken qua vergunningen en de overdracht ervan
- het bedrijf moet kunnen voldoen aan de minimumnormen inzake milieu, dierenwelzijn en hygiëne
- de sociale en familiale context waarin de overname plaatsvindt

5.1.2 HET TOEKENNEN VAN KAPITAALSTEUN

Momenteel ligt het hoofdaccent voor de steun bij het verlenen van rentetoeelagen en waarborg, gekoppeld aan het afsluiten van leningen.

In de toekomst is het de bedoeling dat zowel voor installatie als bij investeringen de land- en tuinbouwer zal kunnen kiezen of zij beroep doen op kapitaalsubsidie of rentesubsidie.

Dit betekent concreet dat:

- enerzijds bij leningen voor investeringen de investeerder meer nog dan vandaag zelf de laagste rentevoet zal moeten bedingen bij de financiële instelling
- anderzijds dat investeringen zonder lening niet meer worden uitgesloten van steun. Dat betekent dat wie investeert met eigen middelen evenveel steun krijgt als diegene die hiervoor leent.
- combinatie van beide moet uiteraard ook mogelijk zijn.

Het systeem van het verlenen van waarborg blijft uiteraard behouden.

Deze steun kan ook verleend worden voor overname van aandelen op het ogenblik dat de kandidaat-landbouwer en/of tuinder zich in het beroep vestigt.

5.1.3 STEUN VOOR INVESTERINGEN

Algemeen wordt verwacht dat de investeringen in de landbouw mee zullen bepaald worden door tal van externe factoren zoals de toenemende vraag naar meer aandacht voor duurzame landbouw, wat zich o.m. uit in aspecten van milieuverbetering, dierenwelzijn en hygiëne.

Het investeringsbeleid was in het verleden te eenzijdig gericht op expansie van de productie.

Uitgaande van de nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en ook inspelend op de nieuwe evoluties op Europees vlak, onder meer in het kader van de Verordening 1257/99 inzake plattelandsontwikkeling en van Agenda 2000, wordt dit beleid stilaan omgebogen in een richting waarbij productiebeperkingen gekoppeld aan een maatschappelijke meerwaarde een belangrijke rol spelen.

De omschakeling naar een landbouw met verbrede doelstellingen (vernieuwing, diversificatie en differentiatie) zal prioritair ondersteund worden. Op die manier wordt aan een aantal bedrijven een alternatief aangereikt of een uitweg geboden waar ze op eigen kracht niet toe in staat of bereid zijn.

Dit beleid zal een bijdrage leveren tot het behoud van zoveel mogelijk levensvatbare bedrijven en duurzame werkgelegenheid in de landbouw.

Dit betekent dat intensieve bedrijven hun productiemethodes moeten bijstellen met het oog hierop. Deze duurzaamheids-elementen mogen niet alleen betrekking hebben op de aspecten milieu, dierenwelzijn en hygiëne, maar moeten bovendien economisch en sociaal verantwoord zijn.

De huidige steunregeling aan investeringen, vervat in het besluit van de Vlaamse regering van 4 juli 1996 en het aansluitend ministerieel besluit betreffende steun aan investeringen en aan de installatie in de landbouw, zal aangepast worden in functie van deze doelstellingen.

Er zullen daarbij diverse niveaus van steun worden onderscheiden. Elke investering moet een positief effect realiseren op het vlak van milieu en dierenwelzijn en dit verdergaand dan de minimumnorm.

Groep 1:

De steun bedraagt 40% van het investeringsvolume voor investeringen die gericht zijn op de realisatie van een landbouw met verbrede doelstellingen en een diversificatie van de activiteiten

Concreet betreft het:

- investeringen die passen in de omschakeling van gangbare naar biologische landbouw
- dat deel van de investeringen waarmee een positief effect gerealiseerd wordt op het vlak van milieu en dierenwelzijn t.o.v. de minimumnormen
- investeringen gericht op landschaps- en natuurbeheer
- investeringen gericht op de verwerking van eigen producten, hoevertoerisme e.d.

Groep 2:

De steun bedraagt 30% van het investeringsvolume voor investeringen die gericht zijn op:

- de verruiming van het teeltassortiment (groenten, medicinale planten, teelten voor energiewinning)
- de productie en verwerking van voeders voor eigen gebruik op het gesloten varkensbedrijf
- een globale structuurverbetering op het vleesbedrijf via de vervanging van ander vee door vleesvee en de realisatie van een gesloten grondgebonden bedrijf
- de oogstprotectie in de geïntegreerde fruitteelt en de vernieuwing van aanplantingen met specifieke variëteiten
- andere gelijkaardige reconversie-investeringen

Groep 3:

De steun bedraagt 20% van het investeringsvolume voor andere investeringen in onroerend goed, gericht op een globale verbetering van de bedrijfsstructuur, met uitzondering van grond.

Groep 4:

De steun bedraagt 10% van het investeringsvolume voor de overige investeringen gericht op de globale structuurverbetering van het bedrijf

5.1.4 UITBREIDING NAAR NEVENBEROEP

Van de 37.807 bedrijfsleiders in Vlaanderen zijn er 26.238 in hoofdberoep en 11.569 in nevenberoep.

De helft van het aantal bedrijven in nevenberoep wordt uitgebaat door gepensioneerde landbouwers, dit betekent dat buiten deze groep nog 6.000 bedrijfsleiders in nevenberoep op grotere of kleinere bedrijven actief zijn.

Deze vaststelling heeft ons aangezet om ook deze groep te betrekken in het structuurbeleid.

Zij beheren een niet onbelangrijk deel van de land- en tuinbouwoppervlakte en ook daar willen wij duurzame landbouw realiseren.

Daarnaast is het in het kader van diversificatie, risicospreiding en beheerslandbouw belangrijk dat ook zij kansen krijgen.

Tenslotte kan een deeltijdse tewerkstelling op termijn evolueren naar een volledige tewerkstelling, op voorwaarde dat de perspectieven gunstig zijn.

Om misbruiken te vermijden worden volgende voorwaarden ingebouwd: het moet gaan om minstens een halftijdse tewerkstelling, waaruit minstens de helft van het referentie-inkomen dat geldt voor landbouwers in hoofdberoep wordt gegenereerd en de inkomens moeten minimaal voor de helft uit productie komen.

5.2 GROTERE RECHTSZEKERHEID

De boer en tuinders worden geconfronteerd met een landbouwbeleid dat in de eerste plaats gedetermineerd wordt door beleidsmaatregelen op Europees en zelfs mondiaal niveau. Dit wordt aangevuld met Belgische en Vlaamse regelgeving.

Met het oog op een lange-termijnstrategie, die bedrijven moeten uitwerken om levensvatbaar te zijn en te blijven, is er nood aan een coherent beleidskader en een goede afstemming op de diverse regelgevende niveaus.

Vooraf de samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus is hierbij van belang. Heel wat belangrijke beleidsbeslissingen inzake land- en tuinbouw worden op Europees niveau genomen. Het komt er dan ook op aan de bestuursstructuren tussen de federale overheid en de gewesten zo uit te bouwen dat een optimale onderhandelingspositie op Europees niveau kan bekomen worden.

Op Vlaams niveau moet vooral energie worden gestopt in de samenwerking tussen verschillende diensten belast met beleidsdomeinen die een belangrijke impact hebben op land- en tuinbouw. Ook het stroomlijnen van acties op Vlaams niveau met acties op andere beleidsniveaus verdient voldoende aandacht.

Wat betreft de reglementering gaat het op Vlaams niveau in de eerste plaats om de afstemming van het milieu- en natuurbeleid met het landbouwbeleid.

Het feit dat leefmilieu en landbouw nu op ministerieel niveau onder dezelfde bevoegdheid ressorteren biedt hiervoor belangrijke opportuniteiten.

Een bijzonder aandachtspunt voor de eerstvolgende jaren is de ruimtelijke ordening, met de uitwerking van de Ruimtelijke Structuurplannen en in het bijzonder de agrarische structuur.

Verder dient de nodige aandacht geschonken te worden aan de afstemming van het Vlaams landbouwbeleid op het beleid van andere niveaus zoals het sanitair beleid en het volksgezondheidsbeleid.

Bepaalde reglementeringen beknotten de mogelijkheden van bedrijfsleiders om in te spelen op nieuwe evoluties zoals diversificatie op het landbouwbedrijf, daar waar ze door andere reglementeringen worden ondersteund. Een betere afstemming moet leiden tot betere en eenduidigere wetgeving die beslissingen, die op bedrijfsniveau moeten genomen worden, een meer rechtszekere basis verschaffen.

Samenwerking tussen diverse beleidsdomeinen moet er tot slot toe leiden dat de integratie van milieuaspecten in landbouw vlotter verloopt zodat beiden er versterkt uitkomen.

Beter op elkaar afgestemde regelgeving biedt een duidelijker perspectief voor land- en tuinbouwers om aan weloverwogen ondernemingsplanning te doen op middellange en lange termijn. Op die manier kunnen correctere investeringsbeslissingen genomen worden en kunnen de administratieve lasten waarmee de land- en tuinbouwbedrijven worden geconfronteerd, teruggedrongen worden.

Het heeft geen enkele zin de producent te overweldigen met onnodig papierwerk. Vooral niet als dit het gevolg is van het niet op elkaar afgestemd zijn van de verschillende administraties.

5.3 HET RUIMTELIJK BELEID

De oppervlakte ingenomen door het platteland kan berekend worden door van de totale oppervlakte van Vlaanderen, zijnde 1.350.000 ha, de woonzone, 227.000 ha, en de oppervlakte voorzien voor industrie en diensten, 200.000 ha, af te trekken.

Het gebied dat in Vlaanderen zo onder de noemer platteland valt strekt zich uit over 923.000 ha, zijnde 68% van de oppervlakte van Vlaanderen.

Bijna 60% van Vlaanderen heeft een agrarische bestemming, een kleine 17% is op de huidige gewestplannen ingekleurd als woongebied en 8% is natuur- of reservaatgebied.

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt voorzien dat tegen 2007, in totaal 750.000 ha voorzien blijft voor land- en tuinbouw, waarvan 70.000 ha ruimtelijk sterk verweven met natuur- en bosgebieden.

Daarmee zijn de land- en tuinbouwers de belangrijkste ruimtegebruikers in Vlaanderen. Door het decreet natuurbehoud wordt vastgelegd dat tegen 2003 het Vlaams Ecologisch Netwerk moet worden afgebakend met een oppervlakte van 125.000 ha, bestaande uit GEN (grote eenheden natuur) en GENO (grote eenheden natuur in ontwikkeling) met als hoofdfunctie natuur.

Daarnaast wordt er 150.000 ha voorzien voor het Integrale Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) , waar verweving met land- en tuinbouwactiviteiten mogelijk is.

De uitbouw van bedrijfssystemen die meer ruimte bieden voor de ontwikkeling van natuur en bosgebieden zal bepalend zijn voor de mate waarin land- en tuinbouw daar op lange termijn kan functioneren.

Het Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen voorziet tevens de creatie van 38.000 ha groene gewestplanswijzigingen, duurzame bosuitbreiding voor een oppervlakte van 10.000 ha, uitbreiding van industrie met 7.000 ha en van recreatie met 1.000 ha.

Het op mekaar aanpassen van de bestaande landbouwstructuur met de natuurlijke structuur moet ruimte bieden voor duurzame landbouw.

Het is de bedoeling om de 750.000 ha die in het RSV zijn voorbehouden voor landbouw te realiseren: boerend Vlaanderen heeft deze grond meer dan nodig.

Anderzijds mag deze opstelling niet leiden tot een volledig duale opdeling van de open ruimte met enerzijds natuur in reservaten en anderzijds landbouwgebieden waar natuur en milieu geen rol spelen.

Door de evolutie naar een minder intensieve en meer milieuvriendelijke landbouw stijgt de nood aan kwaliteitsvolle ruimte.

Het belang van grond als productiefactor in de land- en tuinbouwsector neemt de laatste jaren flink toe. De sector streeft naar toenemende grondgebondenheid. Bovendien laat een goed ingerichte landbouwruimte met goede percelenstructuren toe om op een rendabelere manier landbouwactiviteiten te ontplooiën.

De nieuwe ontwikkelingen in de land- en tuinbouw met een evolutie in de richting van duurzaamheid en multifunctionaliteit, moeten ondersteund worden door een effectief ruimtebeleid.

Dit beleid moet ook op het vlak van de grondkwaliteit een voldoende aanbod van landbouwgronden ter beschikking stellen. Dit ruimtebeleid zou best ondersteund worden door een actief grondbeleid.

Meteen zijn de drie belangrijkste aspecten van dit ruimtebeleid aangeduid: de kwantiteit, de kwaliteit en de beschikbaarheid van landbouwgronden.

In tegenstelling tot een aantal andere landen van de EU kent de Vlaamse landbouw een grote gronddruk. Dit heeft niet alleen te maken met de grote bevolkingsdichtheid en de wijze van spreiding van de bewoning maar ook met het toenemend belang van de maatschappelijke rol van het buitengebied in Vlaanderen.

Om de landbouw in Vlaanderen economisch leefbaar te houden en daarbij het milieu te respecteren is het voor de grondgebonden landbouwbedrijven noodzakelijk over voldoende ruimte te beschikken. De vooropgezette oppervlakte van de het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moet de vertrekbasis zijn om een voldoende aanbod aan landbouwgronden te vrijwaren.

De noodzakelijke kwaliteit dient vooral via de inzet van een samenhangend inrichtings- en beheersinstrumentarium te worden bereikt. Voor wat de beschikbaarheid van de landbouwgronden betreft, heeft de overheid een cruciale rol te vervullen, waarbij het systeem van een 'grondbank' een optie kan zijn.

De idee van de grondbank zal het onderwerp zijn van een diepgaande studie en evaluatie.

Gekoppeld aan het instrumentarium van landinrichting én ruilverkaveling kan het een maatschappelijke keuze zijn om gronden ter beschikking te stellen voor de productie van land- en tuinbouwproducten, zonder dat de boer of tuinder zware financiële inspanningen moet doen om grond te verwerven.

In de ons omringende landen zijn voorbeelden voorhanden van beleggingsfondsen in grond, die ter beschikking gesteld wordt van land- en tuinbouw.

Bij grote infrastructuur kan herverdeling van gronden naar de meest behoevende niet enkel deel uitmaken van sociale begeleidingsplannen, maar ook van een heroriënteren van de productie met behoud van bedrijven en verbetering van het inkomen.

5.4 VERWEVENHEID LANDBOUW, MILIEU EN NATUUR

De huidige reglementeringen vervat in het mestdecreet, het decreet op natuurbehoud en de reglementeringen inzake bouw- en milieuvergunningen zijn vooral gericht op het indijken van de nefaste gevolgen van de industriële ontwikkeling van land- en tuinbouw.

Zij hebben zeer vaak tot gevolg dat bedrijven, die tegen de vroegere stroom in, hebben gekozen voor een grondgebonden milieuvriendelijke productie nu de dupe worden van hun keuze.

Waar de natuur al weg is, wil niemand nog natuur herstellen. In gebieden waar gemengde grondgebonden bedrijven het landschap en de natuur deels hebben bewaard, wil men nog meer natuur realiseren.

Het betreft hier dikwijls de meest milieuvriendelijke bedrijven, die het uitgangspotentieel vormen voor de producenten die wensen om te schakelen naar biologische landbouw.

Vandaag zijn er heel wat biologische bedrijven waar het op bedrijfsniveau onmogelijk is om de verplichte milieureglementen in overeenstemming te brengen met de al even verplichte Europese en federale lastenboeken.

Naast het wegwerken van dergelijke problemen op beleidsniveau en op het vlak van de wetgeving is vooral het bewerkstelligen van de mentaliteitsverandering een opgave.

Waar vooralsnog de landbouwer quasi uitsluitend als voedselproducent werd aanzien dient de landbouw in de toekomst, in een zich wijzigende maatschappelijke context, nieuwe functies op te nemen.

De Vlaamse land- en tuinbouw krijgt een meervoudige rol toebedeeld:

- productie van private goederen en diensten, door de voortbrenging van kwaliteitsvolle agrarische voedings- en niet-voedingsproducten, het aanbieden van agrotourisme en plattelandsrecreatie, e.a,
- tegemoetkomen aan maatschappelijke behoeften, als beheerder van het 'milieu- en natuurschapitaal' en het landschappelijk erfgoed binnen de agrarische structuur.

De vernieuwde rol die de land- en tuinbouwer toebedeeld krijgt, veronderstelt het uitbouwen van een verbrede multifunctionele landbouw en van multifunctionele landbouwbedrijven.

Deze landbouw met verbrede doelstellingen heeft veel gezichten.

Zo kunnen we onderscheiden:

- marktgerichte verbreding: zelf commercialiseren, hoevetoerisme, gemengde economische activiteiten (combinatie landbouwbedrijf - dienstverlenend bedrijf)
- natuurgerichte verbreding: landschapsbeheer, natuurbeheer, ... binnen de agrarische structuur
- sociale verbreding: zorgboerderijen, tewerkstellingsprogramma's, ...
- recreatieve verbreding: monumentenbeheer, oude ambachten en gebruiken, dieren en planten met een cultuurhistorische waarde, ...

Voor wat de maatschappelijke behoeften betreft zal de natuurgerichte verbreding gerealiseerd worden door het instrument van de beheersovereenkomsten en dit binnen de agrarische structuur waar het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen verwevenheid van landbouw en natuur voorstaat.

Bovendien moet buiten de agrarische structuur onderzocht worden hoe landbouwers kunnen ingeschakeld worden in natuurontwikkelingsplannen.

Grote infrastructuurwerken, die sterk ingrijpen op de open ruimte, hebben nadelige gevolgen zowel voor landbouw als voor natuur. Beide zijn dan ook op elkaar aangewezen om samen compensaties te krijgen voor de aangerichte schade.

Voor wat de productie betreft worden volgende beleidsmaatregelen uitgevoerd :

- de code van goede landbouwpraktijken zal verder worden verfijnd om toegepast te worden in de hele land- en tuinbouw, als basis voor het realiseren van de basismilieukwaliteit . De toepassing ervan moet gepaard gaan met begeleiding, voorlichting en responsabilisering van de boeren en tuinders.
- via stimuleringsmaatregelen zullen de milieuvriendelijke productiemethodes gehonoreerd worden. Dit betekent dat boeren en tuinders die zich verbinden tot resultaten inzake vermindering van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen en pesticiden en tot efficiënter gebruik van meststoffen zullen beloond worden, zowel inzake investeringssteun als inkomenssteun.

Binnen het milieubeleid en in het kader van het mestbeleid is de responsabilisering van de producenten en gebruikers een belangrijke opgave.

5.5 HET MESTBELEID

Voor wat het mestbeleid betreft is het de ambitie om tijdens deze legislatuur de milieudoelstellingen van de Europese nitraatrichtlijn te halen en algemeen de milieudruk door nitraten, fosfaten en ammoniak binnen aanvaardbare grenzen te houden.

Door het meststoffendecreet van 1991, later gewijzigd door het decreet van 1995, werd een eerste stap gezet in de erkenning van het mestprobleem in Vlaanderen.

Deze decreten zijn echter in de eerste plaats gebaseerd op een mestspreidingsbeleid waarbij mestoverschotten van gebieden met grote mestdruk worden vervoerd naar gebieden met lage mestdruk.

Uit analyseresultaten van oppervlaktewaters en grondwater blijkt dat de milieuresultaten van een dergelijk spreidingsbeleid ondermaats zijn. Op vele plaatsen wordt de grenswaarde van 50 mg nitraat/l overschreden en bij het grootste deel van onze oppervlaktewaters worden eutrofiëringsverschijnselen vastgesteld.

Binnen de kortst mogelijke termijn moet in Vlaanderen de waterkwaliteit globaal verbeteren tot minimaal de grenswaarde van 50 mg nitraat/l waarbij moet gestreefd worden naar het halen van de richtwaarde van 25 mg nitraat/l.

De verbetering van de milieukwaliteit en de natuurwaarden zal maar mogelijk zijn wanneer het mestbeleid in belangrijke mate wordt aangescherpt en de responsabilisering van de sector wordt gerealiseerd.

5.5.1 DE NITRAATRICHTLIJN

De Europese richtlijn 91/676 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen heeft als doelstelling de nitraatverontreiniging te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen.

Om dit te bereiken wordt aan alle lidstaten opgedragen de wateren die actueel worden beïnvloed of potentieel kunnen beïnvloed worden door nitraatverontreiniging vast te stellen.

Concreet betekent dit dat voor oppervlaktewater en grondwater zones worden aangewezen die meer dan 50 mg nitraat/l bevatten of zullen bevatten.

Daarnaast moeten ook alle wateren worden aangeduid die eutroof zijn of kunnen worden.

Voor deze aangeduide zones moeten actieprogramma's worden opgesteld waarbij o.m. de maximale hoeveelheden mest, die op de bodem mogen worden opgebracht, worden vastgelegd.

De lidstaten moeten ook codes voor goede landbouwpraktijk opmaken die verplicht moeten toegepast worden in de aangeduide kwetsbare zones.

Regelmatige meting van de kwaliteit van het oppervlaktewater en het bodemwater moet evaluatie en bijsturing mogelijk maken.

Sedert 1996 zijn kwetsbare zones in Vlaanderen aangeduid waarbij de opgelegde norm van 210 kg/ha nitraat uit dierlijk mest wordt opgelegd, zonder dat er evenwel een kwaliteitsverbetering van het water kan worden vastgesteld.

Ten laatste op 20 juni 2002 dient de afbakening van de kwetsbare zones geëvalueerd te worden.

Het risico bestaat dat ingeval het globale mestbeleid faalt, gans Vlaanderen door Europa zal worden aangeduid als kwetsbaar gebied.

5.5.2 DE OMVANG VAN HET MESTPROBLEEM

Vlaanderen kent een enorm grote veebezetting, waarbij vooral de intensieve varkens- en kippenhouderijen gekenmerkt worden door het niet-grondgebonden karakter.

Op basis van de wetenschappelijk vastgelegde uitscheidingsnormen per diersoort wordt de totale productie van nutriënten door de veestapel berekend op 205 miljoen kg N en 85 miljoen kg P₂O₅. Deze hoeveelheid wordt nog aangevuld met 95 miljoen kg N en 25 miljoen kg P₂O₅ uit andere bronnen (kunstmest, compost e.d.).

Tabel 11: Productie aan fosfaat op basis van veebezetting (Mestbankaangifte 1996) en de gemiddelde geactualiseerde uitscheidingsnormen (TWUN).

	productie kg P ₂ O ₅	%
rundveehouderij	37.438.396	45,46
varkenshouderij	32.421.766	39,37
pluimvee	11.812.789	14,34
paarden, schapen, geiten	657.254	0,80
nertsen, konijnen	30.708	0,03

Uitgaande van de eindbemestingsnormen en de geactualiseerde uitscheidingsnormen (zoals vastgelegd in MAP2), is er in Vlaanderen een totale en maximale plaatsingsruimte voor 139 miljoen kg N en 49 miljoen kg P₂O₅.

Dit betekent dat op relatief korte termijn een overschot van 66 miljoen kg N (32%) en 36 miljoen kg P₂O₅ (42%) moet weggewerkt worden.

De grondgebonden veehouderij (rundvee, paarden, schapen, geiten) wordt verondersteld over voldoende grond te beschikken of ter beschikking te krijgen waar zij voor eigen gebruik blijvend beroep zullen op doen, vermits grond voor deze bedrijven een essentieel productiemiddel is.

Voor kippemest is de afhankelijkheid van grond minder acuut vermits verwerking en gebruik van de eindproducten buiten Vlaanderen voldoende perspectieven biedt.

Uitgaande van deze vaststellingen is vooral de mestproductie veroorzaakt door de intensieve en niet-grondgebonden varkenshouderij problematisch, vermits daarvoor nagenoeg geen plaats is op Vlaamse bodem.

5.5.3 EEN DRIESPORENBELEID

Om het probleem van de mestoverschotten aan te pakken en daadwerkelijke verbetering van de milieukwaliteit te realiseren, is een driesporenbeleid noodzakelijk.

1. Aanpak aan de bron

Het verminderen van de nutriëntenproductie is de meest evidente wijze om het mestoverschot te beperken.

Dit kan gebeuren door diverse maatregelen:

- het gebruik van aangepaste voedertechnieken en efficiëntere, nutriëntenarme veevoerders zal de globale uitstoot van N en P kunnen beperken. Dit dient gekoppeld te worden aan het beredeneerd voederen mits het bijhouden van balansen.
- een geïntegreerde benadering van het mineralenbeheer kan op bedrijfsniveau gerealiseerd worden door het instrument van de bedrijfsbalans, waardoor op een milieuvriendelijke manier kan geproduceerd worden zonder daarom aan productie in te boeten. Dit is vooral van belang voor de grondgebonden bedrijven
- het stimuleren van de afbouw van de veestapel: de vrijwillige afbouw van de veestapel in de varkenshouderij zal worden gestimuleerd door het uitkeren van een basisvergoeding bij naakte afbouw, waarbij deze vergoeding progressief stijgt naarmate de afbouw gekoppeld is aan reconversie naar grondgebondenheid of biologische bedrijfsvoering. Deze maatregel werd ook voorzien in het kader van de programmatie voor de Verordening 1257/99 inzake plattelandontwikkeling (zie verder)

2. Oordeelkundige bemesting

Door het bijhouden van een bodembalans (op perceelsniveau) met controle van het nitraatresidu kan een oordeelkundige bemesting worden uitgevoerd waarbij het nutriëntenoverschot in de bodem maximaal benut wordt en uitspoeling minimaal is. Via het bewerken van de dierlijke mest kan een N/P- verhouding bekomen worden die beter afgestemd is op de teeltbehoeften, waardoor er minder nutriëntenverlies is naar de omgeving.

Daarnaast dient een oordeelkundige bemesting ook ondersteund te worden door op het juiste moment te bemesten, namelijk wanneer de teelten er maximum gebruik van maken. Via emissie-arme toedieningstechnieken kan de ammoniakemissie beperkt worden.

3. Mest- en nutriëntenverwerking

Gezien de omvang van het mestoverschottenprobleem is een verantwoorde mestverwerking een absolute voorwaarde voor het voortbestaan van de niet-grondgebonden productie.

Daarbij dient de verwerking zodanig te gebeuren dat het probleem van het teveel aan stikstof en fosfaten niet verplaatst wordt van het compartiment bodem naar de compartimenten lucht en water.

De overheid zal initiatieven die beantwoorden aan dit principe ondersteunen en zal de nodige wettelijke bepalingen treffen inzake normering van de installaties en de eindproducten.

Bij de verplichting tot mestverwerking zal uitgegaan worden van het principe dat de eigenaar van de dieren ook eigenaar is van de mest.

5.5.4 *MAP2 ALS EERSTE START*

Op 11 mei 1999 werd een wijziging van meststoffendecreet (MAP2) door het Vlaamse Parlement goedgekeurd, evenwel met uitstel van de inwerkingtreding. Dit laatste werd afhankelijk gesteld van de goedkeuring van de in MAP2 voorziene vergoedingsregeling.

Dit mestactieplan heeft als voordelen dat de globale mestproductie juist wordt ingeschat, dat progressief strengere bemestingsnormen worden vastgelegd tot 2004, dat een productiestop wordt ingevoerd wordt ingevoerd via de nutriëntenhalteen dat een absolute vergunningenstop wordt voorzien tot 2005.

Daarnaast wordt ook een responsabilisering van de individuele landbouwer ingevoerd, zowel inzake de bemestingspraktijken (via het nitraatresidu), als door de invoering van bodembalansen, bedrijfsbalansen en uitscheidingsbalansen.

Via regulerende superheffingen en een effectieve controle kunnen de bepalingen afdwingbaar worden gesteld.

Belangrijke minpunten van dit MAP2 zijn de complexiteit van dit decreet en daaraan gekoppeld de onduidelijkheid waardoor de controle door de Mestbank bemoeilijkt wordt.

Tevens bestaat er nog grote twijfel over de hoogte van het gehanteerde nitraatresidu (90 mg) en de directe link met de waterkwaliteit en zijn bepaalde bemestingsnormen allicht te hoog ingeschat.

Ondanks deze minpunten is het belangrijk dat dit MAP2 zo vlug mogelijk in werking wordt gesteld om te komen tot een meer resultaatgericht mestbeleid.

Of met dit MAP2 de vooropgestelde milieudoelstellingen zullen gehaald worden zal in de eerste plaats afhankelijk zijn van de toepassing ervan op het terrein.

De responsabilisering van de sector kan gestimuleerd worden door de diverse nutriëntenbalansen en door het afsluiten van milieubeleidsovereenkomsten o.m. met de landbouworganisaties. In elk geval zal goede voorlichting en sensibilisering een kritische succesfactor zijn.

5.5.5 *FLANKEREND BELEID*

Het meststoffenbeleid van de toekomst is een verstrengd en resultaatgericht beleid dat moet worden gedragen door de ganse landbouwsector.

Naast de decretale bepalingen zullen flankerende maatregelen genomen worden als integraal onderdeel van het mestbeleid.

□ de oprichting van een **Task Force Mestverwerking**.

In een eerste fase zullen de veevoederbedrijven samengebracht worden om gezamenlijk een toekomststrategie inzake mestverwerking uit te werken. Dit gebeurt in nauw overleg met de Minister verantwoordelijk voor Ruimtelijke Ordening zodat de vergunningenproblematiek voor mestverwerkingsinstallaties van bij de aanvang mee betrokken wordt bij de discussie. Dit kan uitmonden in een aparte MBO met de agro-sector waarin afspraken worden gemaakt over mestverwerking. De uiteindelijke bedoeling is het responsabiliseren van de agro-sector, in het bijzonder de integratoren, vermits zij mee aan de basis liggen van het mestprobleem en het van essentieel belang is dat de zelfstandige bedrijven niet de dupe worden van deze problematiek.

□ de uitbreiding van het **oppervlaktemeetnet**

Het bestaande MAP-meetnet wordt uitgebreid met een tweehonderdtal punten. Deze meetpunten werden in overleg met de Vlaamse Milieumaatschappij en de landbouworganisaties vastgesteld. Deze punten werden zodanig gekozen dat de gemeten nitraatgehaltes vrijwel uitsluitend kunnen worden toegeschreven aan de landbouw zodat

ondubbelzinnig de bijdrage van de landbouwsector in de nitraatvervuiling kan worden vastgelegd. Deze meetresultaten zullen benut worden voor responsabilisering van de sector via voorlichting en informatie.

□ het opstarten van een **grondwatermeetnet**

Tevens wordt een grondwatermeetnet opgestart met als doel de nitraatbelasting van het grondwater te meten. Op dit moment worden de meetpunten in samenspraak met de landbouworganisaties en de Afdeling Water (AMINAL) vastgelegd. De metingen worden opgestart in de loop van het jaar 2000

□ wetenschappelijk onderzoek naar het **nitraatresidu**

Er wordt een wetenschappelijk onderzoek opgestart onder leiding van de VLM om na te gaan welke maximumwaarden voor het nitraatresidu voor de verschillende bodemtypes moeten gehanteerd worden om te voorkomen dat nitraat in die mate zou uitspoelen dat meer dan 50 mg in grond- en oppervlaktewater wordt gemeten.

5.5.6 DE VERGOEDINGEN

Het uitkeren van vergoedingen aan de landbouwsector is onderhevig aan een stricte Europese reglementering.

Tenzij vergoedingen worden uitbetaald in uitvoering van specifieke Europese verordeningen, is steun aan de landbouwers mogelijk overeenkomstig artikelen 92 en 93 van het Verdrag van Rome op voorwaarde dat ze niet concurrentievervalsend zijn. De in het verleden uitbetaalde of in het vooruitzicht gestelde vergoedingen in het kader van het mestbeleid maken het voorwerp uit van een intense discussie tussen het Vlaamse Gewest en de Europese Commissie, waarbij een definitieve uitspraak verwacht wordt in de loop van 2000.

Het is de bedoeling dat verdere inspanningen worden gedaan om de goedkeuring te krijgen van de Commissie voor de vergoedingen uit het verleden.

Ingeval deze vergoedingendossiers niet of maar gedeeltelijk worden aanvaard, zal gevraagd worden aan de Vlaamse regering het totaal van de in het verleden beloofde maar niet uitbetaalde kredieten op een andere wijze ter beschikking te stellen voor de landbouwsector.

Voor wat betreft de vergoedingen voorzien in MAP2, zal er eventueel een aanpassing gebeuren overeenkomstig het oordeel van de Europese Commissie.

5.5.7 BELEIDSPERSPECTIEVEN

Op korte termijn zal een vereenvoudiging en een grotere doorzichtigheid van de regelgeving worden nagestreefd, teneinde de werkbaarheid op het terrein te bevorderen en een betere controle te garanderen, zonder dat dit evenwel mag aanleiding geven tot enige versoepeling

Een eerste evaluatie van het mestbeleid zal doorgevoerd worden in de loop van 2001.

Indien blijkt dat de milieuresultaten onvoldoende zijn, zal het mestbeleid op substantiële wijze aangescherpt worden o.m. voor wat betreft de bemestingsnormen, de aanduiding van kwetsbare gebieden en de resultaatsverbintenis op basis van het nitraatresidu.

Het resultaat zal op termijn in belangrijke mate bepaald worden door het al dan niet slagen van mestverwerking.

Vooraf in de intensieve varkenshouderij, die in belangrijke mate geïntegreerd is, zullen initiatieven moeten genomen worden. Uitgaande van het principe dat de eigenaar van de dieren ook eigenaar is van de mest, ligt hier een grote opgave voor de integratoren, meer bepaald voor de sector van de veevoerders.

Indien blijkt dat dit niet lukt, zal het invoeren van een verplichte en begeleide afbouw van de geïntegreerde veestapel noodzakelijk zijn.

Het is duidelijk dat de eigen verantwoordelijkheid van de landbouwsector centraal staat in de ganse mestproblematiek.

De toekomst van de sector zal dan ook in belangrijke mate bepaald worden door de mate waarin milieudoelstellingen geïntegreerd worden in de productieprocessen.

5.6 RECONVERSIE VAN DE VARKENSHOUDERIJ

De gespecialiseerde varkensbedrijven waren in 1988 verantwoordelijk voor 30% van de nutriëntenproductie en voor ongeveer 60% van het mestoverschot op bedrijfsniveau. Gezien de progressieve aanscherping van de bemestingsnormen zal binnen korte termijn geen afzet voor deze mestoverschotten via burenenregeling of via transport op lange afstand meer mogelijk zijn.

Mestverwerking wordt in het vooruitzicht gesteld, maar het is duidelijk dat deze verwerking voor bepaalde bedrijven te duur zal zijn.

Het regeerakkoord voorziet dat om de doelstellingen van de nitraatrichtlijn te halen een sociaal begeleide afbouw van de varkensstapel als oplossing kan overwogen worden. Anderzijds is het ook de bedoeling meer kansen te geven aan de biologische bedrijfsvoering en aan duurzame landbouwvormen.

Vandaar dat wordt voorgesteld om de reconversie in de varkenshouderij te stimuleren, waarbij tevens de reductie van de varkensstapel beoogd wordt, voornamelijk van het aantal varkensplaatsen van 50 kg en meer en in mindere mate van het aantal plaatsen voor productieve zeugen.

Hierdoor zal ook het eigen biggentekort van circa 90% deels weggewerkt worden, wat een belangrijke bijdrage kan leveren tot het verminderen van de sanitaire risico's in de varkenshouderij.

De maatregelen omvat diverse vormen van ondersteuning.

1. Naakte afbouw van het aantal zeugen en vleesvarkens

Deze regeling voorziet in een vergoeding voor de permanente afbouw van de varkensstapel op individuele bedrijven, die houder zijn van een milieuvergunning. De bestendiging van de voorgestelde afbouw wordt gerealiseerd via de regelgeving op de milieuvergunning. Het maximaal aantal plaatsen waarvoor een vergoeding kan worden uitgekeerd is steeds beperkt tot het aantal plaatsen waarvan aangifte werd gedaan in het kader van het mestdecreet en dit aantal kan nooit hoger zijn dan het aantal vergunde plaatsen.

Deze afbouw heeft een blijvend karakter.

2. Afbouw van de varkensstapel gekoppeld aan integrale bedrijfsreconversie naar biologische landbouwmethode overeenkomstig Verordening 2092/91 en 1804/99 en gekoppeld aan een stimulering van de omschakeling naar biggenproductie.

Deze regeling voorziet in een zelfde vergoeding voor permanente afbouw van de varkensstapel op individuele bedrijven, die houder zijn van een milieuvergunning. Hier ook is het maximum aantal plaatsen waarvoor een vergoeding kan worden uitgekeerd steeds beperkt tot het aantal plaatsen waarvan aangifte werd gedaan in het kader van het mestdecreet en dit aantal kan nooit hoger zijn dan het aantal vergunde plaatsen. Deze afbouw heeft een blijvend karakter.

Naast deze vergoeding wordt ook een wisselende reconversiestimulans gegeven wanneer:

- deze afbouw wordt doorgevoerd met omschakeling naar de productie van biggen, gelet op het tekort terzake en de sanitaire kwetsbaarheid van de Vlaamse varkensstapel

- en mits omschakeling naar biologische bedrijfsvoering bij het gecombineerd fokken van biggen en afmesten van vleesvarkens.
- of mits omschakeling naar biologische bedrijfsvoering bij het afmesten van vleesvarkens, waarvoor de reconversiepremie lager is

3. *Afbouw van de varkensstapel gekoppeld aan integrale grondgebondenheid en/of grondverbondenheid en aan reconversie naar de gesloten bedrijfsvorm voor wat de resterende varkensstapel betreft*

Een vergoeding wordt toegekend voor permanente afbouw van de varkensstapel op individuele bedrijven, die houder zijn van een milieuvergunning. Hier ook is het maximum aantal plaatsen waarvoor een vergoeding kan worden uitgekeerd steeds beperkt tot het aantal plaatsen waarvan aangifte werd gedaan in het kader van het mestdecreet en dit aantal kan nooit hoger zijn dan het aantal vergunde plaatsen. Deze afbouw heeft een blijvend karakter.

Naast de vergoeding wordt een reconversiestimulans gegeven voor omschakeling naar gesloten bedrijfsvorm, d.w.z. dat op het bedrijf enkel de eigen biggen worden afgemest, en voor omschakeling naar integrale grondgebondenheid.

Voor wat betreft de grondgebondenheid en/of grondverbondenheid wordt gerefereerd naar de bepalingen van Verordening 1804/99 inzake de biologische productiemethode met betrekking tot de dierlijke productie. Deze koppeling houdt in dat een maximale veebezetting van 170 kg N/ha wordt vooropgesteld, dit is de strengste norm van de nitraatrichtlijn.

Deze reconversie betekent een belangrijke stap naar een milieuvriendelijke productie.

4. *Afbouw van de varkensstapel gekoppeld aan integrale grondgebondenheid en/of grondverbondenheid voor de resterende varkensstapel*

Een vergoeding wordt toegekend voor permanente afbouw van de varkensstapel op individuele bedrijven, die houder zijn van een milieuvergunning. Hier ook is het maximum aantal plaatsen waarvoor een vergoeding kan worden uitgekeerd steeds beperkt tot het aantal plaatsen waarvan aangifte werd gedaan in het kader van het mestdecreet en dit aantal kan nooit hoger zijn dan het aantal vergunde plaatsen. Deze afbouw heeft een blijvend karakter.

Naast deze vergoeding wordt een reconversiestimulans toegekend wanneer daardoor integrale grondgebondenheid wordt bereikt.

Voor wat betreft de grondgebondenheid en/of grondverbondenheid wordt gerefereerd naar de bepalingen van Verordening 1804/99 inzake de biologische productiemethode met betrekking tot de dierlijke productie. Deze koppeling houdt in dat een maximale veebezetting van 170 kg N/ha wordt vooropgesteld, dit is de strengste norm van de nitraatrichtlijn.

Deze reconversie betekent een belangrijke stap naar een milieuvriendelijke productie.

De globale doelstellingen van deze maatregelen zijn : een vermindering van de varkensstapel, een grotere grondgebondenheid van de varkenshouderij, een beter evenwicht tussen biggenproductie en afmesting en het stimuleren van biologische productiewijze.

De vergoedingen voor de naakte afbouw zullen zo begroot worden dat slechts de marginalere bedrijven - kleinere bedrijven en bedrijven met niet optimale bedrijfsstructuur- daar zullen op inspelen.

De aantrekkingskracht van de reconversiepremie zal het grootst zijn voor bedrijven die reeds in enige mate grondgebonden zijn., waarbij vooral mestvarkensplaatsen zullen afgestoten worden ten voordele van een ecologisch meer verantwoorde zeugenhouderij. Op termijn is het streefdoel te komen tot een vermindering van 5% van het aantal productieve zeugen en 20% van het huidig aantal mestvarkens.

Deze maatregelen werden mee opgenomen in de programma van het Vlaams Gewest in het kader van de E.U.-Verordening 1257/99 inzake plattelandsontwikkeling.

Bij goedkeuring van dit programma (eerste helft 2000) zal aan deze maatregel een decretale basis worden gegeven.

5.7 ACTIEPLAN BIOLOGISCHE LANDBOUW

De biologische productiewijze wordt geregeld via diverse Europese Verordeningen, waarbij voor de diverse deelsectoren wettelijk vastgelegde lastenboeken werden uitgeschreven.

De bedrijfsvoering wordt gecontroleerd door erkende organismen en ingeval de voorschreven regels gerespecteerd worden, mag voor de afgeleverde producten een officieel erkend “biolabel” worden gebruikt.

Vandaag telt Vlaanderen 160 biobedrijven, waarvan een overgroot aandeel groentetelers.

Globaal gezien wordt in onze regio ongeveer 0,15% van de landbouwoppervlakte (ongeveer 1.100 ha) ingenomen door biologische bedrijfsvoering, wat zeer beperkt is in vergelijking met andere Europese landen.

In Oostenrijk is 7,2% van de oppervlakte in bioteelt, in Denemarken 2,4%, in Zweden 3,4%.

In landen zoals Nederland en Frankrijk werden ondertussen actieprogramma's opgestart om het aandeel biologische landbouw drastisch te doen stijgen, waarbij vooral een stimulerend beleid vanuit de overheid belangrijke impulsen kan geven.

Ook Wallonië heeft op dit terrein een grote voorsprong met 10.745 ha (1,6% van de landbouwoppervlakte) in bio-teelt, wat onder meer te maken heeft met het minder intensief en meer grondgebonden karakter van de Waalse landbouw.

De sector van de biologische land- en tuinbouw staat dus in Vlaanderen nog volop in de kinderschoenen.

De vraag naar bio-producten is momenteel groter dan het aanbod wat op de meeste landbouwmarkten niet het geval is. Het gevolg is dat er een belangrijke import is van bio-producten uit landen die reeds langer de biologische productiemethode hebben ondersteund.

De biologische productiewijze heeft een aantal belangrijke troeven:

- zij heeft het grote voordeel dat de consument aan haar kant staat. De vraag naar gezond voedsel stijgt en vele mensen hebben de weg naar de bio-producten gevonden tijdens de dioxine-crisis. De biologische landbouw heeft dus in Vlaanderen een belangrijk groeipotentieel
- ook op sociaal-economisch vlak is het een sector met perspectieven: terwijl de klassieke landbouw zeer veel arbeid uitstoot, kan deze bedrijfsvoering zorgen voor het behoud en zelfs een aangroei van de tewerkstelling
- tenslotte is het evident dat de biologische landbouw ook een antwoord is op de milieuproblemen veroorzaakt door de gangbare landbouw en het verhogen van het aandeel biologische bedrijven zal in belangrijke mate bijdragen tot de evolutie naar een meer duurzaam landbouwsysteem.

Het Vlaamse regeerakkoord heeft zich geschaard achter de eis om tegen 2010 te komen tot 10% biologische landbouw. Deze eis wordt gedragen door een groot aantal maatschappelijke groepen.

Om dit te bereiken moet aan deze sector voldoende kansen gegeven worden om tot een dynamische ontwikkeling te komen op vlak van productie, promotie, distributie en verwerking en daarvoor moeten ook de nodige middelen vrijgemaakt worden.

In de groenten- en fruitteelt zijn nog zeer veel mogelijkheden en is er zeker nog een marktpotentieel.

Belangrijk is dat ook in de veehouderij omgeschakeld wordt naar bio-productie. Deze omschakeling is reeds gestart bij melkveebedrijven, maar inzake rundvee en varkens is er een grote achterstand.

Ook in de groothandel moeten zeker nog bijkomende initiatieven genomen worden. Momenteel heeft enkel de BRAVA-veiling een bio-afdeling, goed voor een omzet van 200 miljoen BEF. De overige initiatieven zijn eerder kleinschalig en minder efficiënt qua organisatie.

Eén derde van de geleverde biologische groenten en fruit gaat momenteel naar de grootwarenhuizen. Een deel van de productie wordt afgezet via groentenabonnementen, terwijl het grootste deel rechtstreeks wordt verkocht aan de consument, wat een grotere toegevoegde waarde voor de producent garandeert en ook qua versheid het best beantwoordt aan de eisen van de consument.

5.7.1 OVERLEG MET DE FEDERALE MINISTER VAN LANDBOUW

De biologische landbouw is nog steeds een gedeelde bevoegdheid, waarbij de belangrijkste beleidsinstrumenten behoren tot de bevoegdheid van de federale Minister van Landbouw.

Dit geldt in de eerste plaats voor de omschakelingspremies (inkomenssteun bij omschakeling) en de hectarensteun, alsook voor de controle op de lastenboeken. Daarnaast behoren vele begeleidende en structuurmaatregelen tot de bevoegdheden van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw.

Nauw overleg en het opstarten van gezamenlijke acties zijn dan ook dringend noodzakelijk.

Zo verplicht de Europese Verordening i.v.m. de lastenboeken dierlijke productie alle Lidstaten vanaf midden 2000 een type-lastenboek in te voeren dat minder streng is dan de huidige Belgische reglementering.

Dit betekent dat de federale minister initiatieven zal moeten nemen om te vermijden dat de biologische veehouderij een concurrentienadeel ondervindt doordat bio-producten uit andere Europese landen, waar minder strenge normen gelden, op de Belgische markt terechtkomen.

Hetzelfde geldt voor de steun bij omschakeling: de premies voor groenten- en fruitteelt liggen te laag in verhouding tot de andere sectoren, wat o.m. voor gevolg heeft dat meer dan 80% van de voorziene hectaren- en omschakelingssteun voor biologische landbouw naar Waalse bedrijven gaat, waar trouwens ook het aandeel bio-bedrijven hoger ligt dan in Vlaanderen.

Een discussie met de federale Minister van Landbouw over deze premies, geplaatst in de specifieke context van de Vlaamse landbouw, is dan ook dringend noodzakelijk.

5.7.2 INITIATIEVEN OP VLAAMS NIVEAU

Daarnaast kunnen vanuit het Vlaamse niveau een aantal initiatieven genomen worden die een beter kader moeten creëren om de biologische productie te stimuleren, onder meer op het vlak van productie, afzet, promotie, begeleiding en vorming.

Vermits het de bedoeling is dat deze beleidsoptie een “groene” draad vormt in het ganse Vlaamse landbouwbeleid, komen de diverse acties voor de bio-sector in de verschillende deelaspecten van het landbouwbeleid als horizontale maatregel voor en worden ze dan ook besproken in de overeenkomstige hoofdstukken.

Voor wat de productie betreft worden volgende maatregelen getroffen:

- maximale investeringssteun voor biologische productie via heroriëntering van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (zie 6.1)
- extra steun in het kader van de reconversie van de varkenshouderij (zie 6.6)
- de mogelijkheid wordt voorzien om biopremies te combineren met inkomsten uit beheersovereenkomst en/of mechanische onkruidbestrijding.

Op het vlak van de permanente vorming (zie 6.8):

- verplichte opname van onderwerpen over biologische bedrijfsvoering in de vormingspakketten
- voorbereiding specifiek lessenspakket voor biologische productie
- het opzetten van demonstratiedagen en van voorbeeldbedrijven voor kandidaat-omschakelaars

Op het vlak van begeleiding bij omschakeling/

- subsidies zullen worden toegekend voor de opmaak van omschakelingsplannen op bedrijfsniveau
- subsidies zullen worden toegekend voor de opmaak van begeleidingsplannen op bedrijfsniveau
- in dit kader kunnen organisaties erkend worden die deze plannen opmaken en uitvoeren
- via onderzoek o.m. naar de socio-economische aspecten van de biologische landbouw zal het beleid een betere wetenschappelijke ondersteuning verkrijgen

Op het vlak van promotie (zie 6.10)/

- via de VLAM zullen promotiecampagnes gevoerd worden voor bio-producten
- via diverse kanalen zullen de land- en tuinbouwers geïnformeerd worden over de mogelijkheden tot omschakeling

Op het vlak van de afzet:

- korte afzetcircuits zullen bevorderd worden
- samenwerking en samenverkoop in de bio-sector zullen gestimuleerd worden
- de sector van de verwerking van biologische producten zal ondersteund worden voor maatregelen die modernisering en productverbetering beogen

Op het vlak van onderwijs zullen in samenspraak met de Minister bevoegd voor onderwijs de volgende maatregelen besproken worden:

- het invoeren van het vak biologische landbouw in de diverse landbouwopleidingen die in het dagonderwijs worden aangeboden: secundair onderwijs, hoger onderwijs, universitair onderwijs
- het organiseren van specifieke bijscholing van de lesgevers in deze sector

- het invoeren van een leerstoel biologische landbouw op de landbouwfaculteiten van de Vlaamse universiteiten
- uitbouwen van doorgedreven wetenschappelijk onderzoek over de diverse aspecten van biologische bedrijfsvoering

Op het vlak van tewerkstelling zal in samenspraak met de Minister bevoegd voor Tewerkstelling onderzocht worden in hoeverre specifieke maatregelen kunnen genomen worden om de tewerkstelling, vooral van laaggeschoolden, te bevorderen in de sector van de biologische landbouw.

Deze sector is zeer arbeidsintensief en er is een grote nood aan (ongeschoolde) arbeidskrachten die de bedrijfsleiders bijstaan bij het dagelijkse werk.

De sector van de biologische landbouw kan een belangrijke bijdrage leveren tot het creëren van duurzame tewerkstelling voor een belangrijke probleemgroep op de arbeidsmarkt, met name de laaggeschoolden, maar dan moet dit wel gepaard gaan met specifieke financiële voordelen voor de werkgevers.

Al deze maatregelen zullen gedetailleerd uitgewerkt worden in een **Actieplan Biologische landbouw** dat in de loop van 2000 zal uitgewerkt worden.

Uiteraard zullen deze acties in samenspraak met de toekomstige bioboeren, de huidige bioboeren en de organisaties vanuit handel en afzet worden georganiseerd.

Ook de landbouworganisaties zullen nauw betrokken worden bij de uitwerking van deze maatregelen en zullen gevraagd worden zich maximaal in te zetten voor de promotie van de biologische landbouw op het terrein.

Een groot deel van deze maatregelen werd ook opgenomen in het programma dat door het Vlaams Gewest werd ingediend in het kader van de Verordening 1257/99 inzake de plattelandontwikkeling, waardoor bij goedkeuring Europese cofinanciering zal kunnen verkregen worden.

5.8 LANDBOUWVORMING

In de Vlaamse land- en tuinbouw is het een noodzaak dat jongeren goed gevormd in de sector stappen en dat de bedrijfsleiders via permanente vorming constant bijgeschoold worden.

Voor de basisopleiding wordt in eerste instantie beroep gedaan op de landbouwopleidingen die georganiseerd worden via het dagonderwijs en dit zowel op secundair, hoger als universitair niveau, wat tot de bevoegdheid van de Minister van Onderwijs ressorteert.

Daarnaast wordt in belangrijke mate gebruik gemaakt van een uitgebreid aanbod aan naschoolse opleiding, wat onder de bevoegdheid van de Minister van leefmilieu en Landbouw ressorteert.

Dit aanbod omvat zowel basisopleiding als permanente bijscholing.

Naast een beperkt aantal vormingsactiviteiten die door de eigen diensten worden ingericht, bestaat de vorming uit een brede waaier van vormingsactiviteiten, ingericht door erkende vormingscentra, waarvoor betoelaging voorzien is.

Bovendien kunnen landbouwers en hun helpers die een cursuscyclus doorlopen en beëindigen daarvoor een vergoeding voor sociale promotie ontvangen.

De manier waarop de voorlichting en de vorming in de landbouwsector wordt georganiseerd en ondersteund dient aangepast te worden aan de nieuwe evoluties in de sector.

Zeker de aspecten duurzame en multifunctionele landbouw dienen beter aan bod te komen.

Ook de aspecten kwaliteit en kwaliteitsbewaking zijn daarbij belangrijk.

De begeleiding bij de omschakeling naar nieuwe productiesystemen is een ander aandachtspunt. Zeker op vlak van biologische bedrijfsvoering zijn er belangrijke hiaten in het vormingsaanbod.

De beleidsommekeer in de sector kan maar slagen voor zover de betrokken actoren opgeleid en bijgeschoold worden zodat ze beter kunnen inspelen op de noodzakelijke veranderingen.

De kwaliteit van het aanbod kan op die manier verhoogd worden en het toeleidingsprobleem, dat nogal eens ervaren wordt bij nieuwe thema's, kan daardoor beter opgevangen worden.

Het toeleidingsprobleem bestaat hierin dat het dikwijls moeilijk is om landbouwers te motiveren om cursussen en opleidingen te volgen over thema's die traditioneel niet direct gelinkt zijn aan de landbouwwuitbating, zoals natuur en milieu.

In het algemeen zou de landbouwworming in belangrijke mate kunnen bijdragen tot een mentaliteitswijziging in de richting van een meer duurzame en multifunctionele landbouw.

Thema's zoals rationeel gebruik van grondstoffen en energie, het gebruik van diergenees- en gewasbeschermingsmiddelen, geïntegreerde gewasbeschermingstechnieken, dierenwelzijn, duurzame land- en tuinbouw dienen aan bod te komen, wat zowel op economisch als op milieuvlak een belangrijke winst voor de cursisten kan opleveren.

Daarnaast dient permanent gezocht te worden naar nieuwe meer aangepaste vormen van vorming en opleiding. Een nauwere aansluiting bij de problemen op bedrijfsniveau via een netwerk van voorbeeldbedrijven en studieclubs is hierbij een mogelijkheid. Het moet bovendien de bedoeling zijn meer land- en tuinbouwers te bereiken dan momenteel het geval is.

Jonge kandidaat-bedrijfsleiders die een bedrijf wensen over te nemen zijn hierbij een belangrijke doelgroep.

Het is de bedoeling alle bestaande vormingsactiviteiten inhoudelijk te evalueren in dit kader.

Er zal tevens voorrang gegeven worden aan vormingsactiviteiten inzake verweving landbouw en natuur in de agrarische structuur en inzake landschapsbehoud en landschapsverbetering.

Bijzondere aandacht zal geschonken worden aan specifieke vormingspakketten i.v.m. omschakeling naar biologische landbouw.

De doelgroep van deze maatregelen zijn in de eerste plaats de bedrijfsleiders van land- en tuinbouwbedrijven in hoofd- of nevenberoep, alsook hun meewerkende echtgenoten en helpers.

Daarnaast is uitbreiding naar verwante beroepen zeker aangewezen: leidinggevend personeel en beheerders van productgroeperingen, de werknemers van erkende organisaties voor bedrijfsverzorging in de land- en tuinbouw, loonwerkers, tuinaannemers, erkende gebruikers van fyto-producten e.d.

Tenslotte is het ook de bedoeling om voor de installatiecursussen de mogelijkheid te voorzien om kandidaten van buiten de land- en tuinbouw toe te laten, waardoor zij ook een installatieattest kunnen bekomen, dit met oog op het verhogen van de instroom in de land- en tuinbouwsector.

5.9 ARMOEDEBESTRIJDING

Een recente studie uitgevoerd in opdracht van de Koning Boudewijn Stichting wijst erop dat 22% van de landbouwgezinnen een zeer laag inkomen heeft.

De gegevens van landbouwboekhoudingen bij het Centrum voor Landbouweconomie (CLE) bevestigen het bestaan van een grote dualiteit tussen een meerderheid van land- en tuinbouwers met een laag inkomen en een aantal met hoog inkomen en deze dualiteit neemt meer en meer toe.

De bedrijfsleiders van 33% van de landbouwbedrijven en 40% van de tuinbouwbedrijven verdienen minder dan de helft van het gemiddeld inkomen buiten land- en tuinbouw.

Tegelijk wordt aangeduid dat de relatie tussen bedrijfsomvang en inkomen niet éénduidig is.

Vier redenen worden aangegeven voor deze armoede :

- te kleine bedrijven;
- bedrijven met te hoge investeringen en schuldenlast;
- bedrijven in moeilijkheden door crisissen op de markt;
- bedrijven die door een verkeerd management of foute inzichten in de ontwikkelde markten onvoldoende kunnen stand houden.

De armoede in de landbouwsector is vaak verdoken en minder zichtbaar voor de buitenwereld.

De ondoorzichtigheid van de landbouwininkomens tengevolge van het aparte fiscaal regime en de diverse vormen van prijs- en inkomensvorming, bemoeilijken vaak een objectieve analyse en ondermijnen t.a.v. de publieke opinie de geloofwaardigheid van deze specifieke armoedeproblematiek, die nochtans zeer reëel is.

Gezien de omvang van het probleem is het belangrijk dat de overheid niet blind is voor deze situatie en ook daadwerkelijk maatregelen neemt om dit aan te pakken.

Naast het bieden van grotere rechtszekerheid en het beperken van marktrisico's door maatregelen die vooral op federaal niveau moeten worden genomen, is het op Vlaams niveau mogelijk om via begeleidingsmaatregelen de bedrijven te heroriënteren en daardoor het inkomen te verhogen.

Van deze mogelijkheid werd de vorige jaren té weinig gebruik gemaakt, wat vooral te maken had met de zeer lage plafonds die als norm werden gesteld om te kunnen genieten van deze begeleiding.

Op 18 november 1999 werd dan ook het initiatief genomen om dit plafond te verhogen van 400.000 tot 625.000 BEF zodat nu vlugger kan beroep gedaan worden op deze mogelijkheid, wat betekent dat dit kan gebeuren op een moment dat het nog zin heeft en de problemen nog kunnen opgelost worden.

Bovendien zal bij het in werking stellen van een integraal plattelandsbeleid dit armoede-probleem meegenomen worden.

5.10 COMMUNICATIE EN PROMOTIE

Een eenduidig en goed onderbouwd communicatiebeleid is essentieel voor elke sector, dus ook voor de land- en tuinbouw.

De communicatie over landbouw en het landbouwbeleid gebeurt via diverse kanalen: de eigen administratie, de diverse VOI's, maar ook via de landbouworganisaties en andere private initiatieven.

Voor wat betreft de communicatie-initiatieven die genomen worden door de overheid of die door de overheid worden gesubsidieerd, is het essentieel dat deze beter op elkaar worden afgestemd.

Zeker wanneer deze gericht zijn naar de sector zelf is een weldoordachte aanpak van primordiaal belang, temeer daar vele aspecten van het beleid niet alleen vrij complex zijn (bijv. het mestbeleid), maar dikwijls ook voortspuiten uit nieuwe evoluties waar de sector onvoldoende mee vertrouwd is en waar een goede duiding dan ook broodnodig is (bijv. de invoering van beheersovereenkomsten).

Het is de bedoeling om hierbij de rol van de eigen diensten en instellingen te herwaarderden.

Tijdens de dioxinecrisis werd het vertrouwen van de consument in de landbouw beschadigd.

In de komende jaren moet dit vertrouwen hersteld worden, eerst en vooral door op het terrein te bewijzen dat de sector meestapt in een evolutie naar duurzame landbouw, maar ook door de resultaten van dit beleid kenbaar te maken aan het ruime publiek. Een goede en objectieve voorlichting over de land- en tuinbouw is belangrijk, zeker nu het maatschappelijke debat over een aantal actuele thema's zoals genetische modificatie van voedsel, dierenwelzijn, landbouw en natuur meer dan ooit aan de orde zijn.

Snelle en objectieve informatie, ook in crisissituaties, is de beste garantie om het vertrouwen van het publiek in de landbouw te herstellen. In dit verband wordt gewerkt aan een centraal en actief informatiepunt ten behoeve van de media.

Een vernieuwd positief imago zal ook het zelfvertrouwen en het verantwoordelijkheidsgevoel van de landbouwers zelf ten goede komen.

Tenslotte is ook het communicatiebeleid over de landbouwproducten en geleverde diensten van cruciaal belang.

VLAM vzw (het Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing) is al jaren actief op dit terrein, waarbij promotie gevoerd wordt voor de producten van landbouw, tuinbouw en visserij.

Op basis van marktanalyses, o.a. via het opvolgen van het aankoopgedrag van 3.000 gezinnen, worden professionele campagnes en andere acties opgezet in samenspraak met de verantwoordelijken uit de diverse sectoren.

VLAM ontvangt daarvoor van het Vlaamse Gewest een dotatie van 180 miljoen frank (d.i. 28% van hun totaal budget), die voor 2000 extra verhoogd werd met 25 miljoen frank in het kader van de vertrouwensbreuk tengevolge van de dioxinecrisis.

Het is de bedoeling dat daarmee campagnes worden opgezet in binnen- en buitenland om het vertrouwen van de consument in onze producten te herstellen.

Kwaliteit is altijd de preferentiële invalshoek geweest, maar in de toekomst zal dit begrip moeten herbekeken worden waarbij eisen en garanties op vlak van volksgezondheid en milieu meer dan vroeger determinerend moeten zijn.

Daarbij aansluitend zullen voor het eerst promotiecampagnes gevoerd worden voor biologische producten, wat belangrijk is als stimulans voor deze sector. Extra aandacht zal ook gaan naar streek- en hoeveproducten omdat dit aansluit bij de globale diversificatie van de landbouw.

Tenslotte is het wenselijk dat eenvormigheid gebracht wordt in de labels voor voedingsproducten. Daarbij moet integrale kwaliteitsbewaking als criterium voorop gesteld worden.

5.11 EEN INTEGRAAL PLATTELANDSBELEID

Het platteland is een moeilijk te definiëren en af te lijnen begrip. In Vlaanderen vertoont het platteland een zeer gedifferentieerd beeld en wordt gekenmerkt door een sterk verstedelijkt karakter, waarbij de impact van de mobiliteitsassen die het platteland doorkruisen, niet mag onderschat worden.

De verscheidenheid in ligging, schaal en kenmerken van de "landelijke gebieden" is een uitgangspunt voor het plattelandsbeleid.

De verscheidenheid vraagt differentiatie van het beleid. Dit betekent dat de schaal waarop beleid wordt gevoerd en de inhoud van het beleid aangepast moeten worden aan de aard en de problematiek van deze onderscheiden gebieden.

Er wordt daarbij gepleit voor een geïntegreerd plattelandsbeleid.

Binnen het integraal plattelandsbeleid heeft landbouw, als grootste gebruiker van de open ruimte, een belangrijke taak te vervullen.

Bekeken vanuit de lokale situaties en de gebiedsgerichte ontwikkelingen hebben uiteenlopende beleidsdomeinen een belangrijke invloed. Zo hebben sociale, ruimtelijke, economische en recreatieve aspecten allen een impact op een gebiedsgerichte ontwikkeling, vandaar de noodzaak van een gebiedsgerichte aanpak.

Het is vooral bij de realisaties op het terrein, waar het beleid in concreto wordt ervaren, dat de nood aan afstemming en coördinatie tussen de verschillende beleidsdomeinen zich laat voelen. Deze afstemming en coördinatie moet tevens een unieke gelegenheid zijn om te komen tot een vereenvoudiging van de regelgevingen. De inpassing van het plattelandsbeleid in het ruimtelijk beleid zal in het bijzonder een belangrijke uitdaging vormen.

Er wordt ook een uitdrukkelijke keuze gemaakt voor een dynamische interactie op basis van subsidiariteit, waarbij de plattelandbewoners zelf zo veel mogelijk de toekomstige ontwikkeling van hun omgeving mee bepalen. Hiermee wordt het participatief karakter van het plattelandsbeleid onderstreept.

Maar bovenal moet het plattelandsbeleid de duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied voorstaan. Een duurzame ontwikkeling van het platteland impliceert dat tegelijkertijd op een evenwaardige wijze aandacht wordt geschonken aan de sociale, economische en ecologische dimensie van het platteland waarbij gestreefd wordt naar een maximale synergie van deze drie componenten.

Dit veronderstelt dat alle actoren op het platteland de basiskwaliteit respecteren. Deze basiskwaliteit omvat echter verschillende aspecten: milieu, natuur, economie, sociale voorzieningen. De basiskwaliteit is een dynamisch gegeven dat evolueert in de tijd, waarbij de lat steeds hoger wordt gelegd. Om deze ontwikkeling te begeleiden is het aangewezen een flankerend stimulerend beleid te voeren dat verdergaande inspanningen tegenover de basiskwaliteit aanmoedigt.

De landbouwsector, die ruimtelijk gezien nog steeds het meest omvangrijke aandeel vormt van het platteland in Vlaanderen, moet zich in toenemende mate inpassen in de aan de gang zijnde evoluties op het platteland. Een in al zijn facetten duurzame landbouw met een meer multifunctioneel karakter wordt hierbij vooropgesteld, waarbij vanzelfsprekend rekening wordt gehouden met de randvoorwaarden die vanuit andere beleidsdomeinen worden opgelegd, in het bijzonder vanuit het ruimtelijk beleid.

De multifunctionele rol van de landbouw binnen het integraal plattelandsbeleid zal worden aangemoedigd door onder andere :

- het aanmoedigen en ondersteunen van thuisverkoop, thuisverwerking en kortere verkoopcircuits van hoeveproducten;
- het ondersteunen van initiatieven op het vlak van hoeve- en plattelandstoerisme, en dagtoerisme en recreatie ;
- het ondersteunen van nieuwe initiatieven in de sociale sfeer waarbij landbouwbedrijven diversifiëren in de richting van zogenaamde ‘zorgboerderijen’ waar sociaal hulpbehoevenden kunnen worden opgevangen.
- het ondersteunen van het actief monumentenbeheer op bestaande landbouwbedrijven ;
- het ondersteunen van het instandhouden van dieren en planten met een cultuurhistorische waarde;

In het kader van de EU-Verordening 1257/99 inzake plattelandsontwikkeling zal de Vlaamse Regering beroep doen op een multidisciplinair team dat, in de eerste helft van 2000, een ontwerp van operationeel plan inzake geïntegreerd plattelandsbeleid zal voorleggen met doelstellingen, maatregelen, tijdspad en financiële implicaties. De minister van Landbouw en Leefmilieu heeft hier een belangrijke coördinerende taak. Van de andere bevoegde ministers wordt een belangrijke input verwacht zowel financieel als inhoudelijk.

6 HET VLAAMSE VISSERIJ- EN AQUICULTUURBELEID

6.1 KENMERKEN EN PROBLEMATIEK VAN DE SECTOR

Als resultaat van de opeenvolgende staatshervormingen is het Vlaams gewest bevoegd voor het structuurbeleid in de zeevisserij- en het aquicultuursector.

Niettegenstaande beperkt als economische sector, heeft de zeevisserij in de kustregio een niet te verwaarlozen impact, vooral dan in de gemeenten met een vissershaven. Door de EU werd een vloot van 150 vaartuigen als “minimum vitalis” aanvaard. Globaal zijn een 8.000 à 10.000 personen rechtstreeks of onrechtstreeks in de visserijsector tewerkgesteld (reders, bemanning vaartuigen, vismijnen, verwerking, handel, toelevering, scheepswerven en –herstelbedrijven, dienstverlening).

Mede ingevolge het Europees beleid is er een dalende trend inzake de aanvoer van de Vlaamse vissersvaartuigen in de eigen havens.

De aanvoerwaarde in de eigen havens daalde in 1998 met 10% tot ca. 2.500 miljoen BEF tegen 2.741 miljoen BEF in 1997. De besomming in vreemde havens nam in 1998 toe tot 983 miljoen BEF, tegen 800 miljoen BEF in 1997.

De gestegen afzet in buitenlandse havens is o.m. een gevolg van de overname van vaartuigen door niet-Belgische reders, die weliswaar onder Belgische vlag varen maar steevast in hun land aanlanden.

Anderzijds speelt ook de verre ligging van onze visgronden een negatieve rol.

Verdere overnames door buitenlandse reders worden teruggedrongen of uitgevlakt, mede ten gevolge van de creatie van het Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquicultuursector (FIVA), waarbij rigoureuze regels inzake domiciliëring worden gehanteerd, maar ook door een attractieve instapregeling voor jongeren.

Bovendien wordt de verre ligging van visgronden opgevangen door georganiseerde transporten per vrachtwagen.

De aquicultuursector blijft in Vlaanderen zeer klein (uitsluitend zoet water) met een handvol bedrijven waar op professionele wijze consumptievis gekweekt wordt. De belangstelling groeit evenwel, o.m. voor de productie van zeevis, en in het bijzonder voor schaal- en schelpdieren.

De invoer van vis en visserijproducten steeg in 1998 opnieuw, en dit tot 239.000 ton tegen 172.000 ton in 1997. De waarde van deze invoer bedroeg in 1998 om en bij de 37 miljard BEF, tegenover 29 miljard BEF in 1997.

De uitvoer van visserijproducten bedroeg in 1998 94.551 ton tegenover 52.284 ton in 1997. Rekening houdend een eigen eindproductiewaarde van 3,5 miljard BEF blijkt uit deze cijfers niet alleen veel transithandel, maar ook dat België en Vlaanderen in grote mate deficitair zijn voor wat betreft de visserijproducten. Toch is de visserijsector gehecht aan de eigen aanvoer die beschouwd wordt als een blijvende hefboom voor de economische bedrijvigheid van de visserijsector.

In het raam van het Meerjarig OriëntatieProgramma (MOP-III) van de Europese Unie, werd de vissersvloot afgebouwd tot 144 vaartuigen (exclusief enkele Scheldevisseren) met een capaciteit van 22.638 GT en 64.033 kW per 1/1/1998.

Dit was het gevolg van het verlenen van beëindigingspremies door de Vlaamse overheid in de periode 1992-94. De vlootcapaciteit blijft reeds enkele jaren op hetzelfde niveau en bevindt zich nu binnen de globale doelstellingen (23.323 GT en 67.857 kW) van het MOP-IV, dat loopt tot 2002.

Dit neemt niet weg dat door samenvoeging van visvergunningen het aantal vaartuigen blijft dalen, maar door de vernieuwbouw van grotere vaartuigen ontstaat een druk op de capaciteit uitgedrukt in GT. De laatste paar jaar kwamen een 5-tal nieuwe vissersschepen (vervangingsnieuwbouw) in de vaart; voor de periode 1999-2001 zijn opnieuw een tiental nieuwe vaartuigen gepland.

Dit is positief, gezien de gemiddelde leeftijd van de vloot om en bij de 20 jaar ligt en nagenoeg één derde van de vaartuigen ouder is dan 30 jaar; en slechts een vijftiengtal vaartuigen van recente datum is.

De actuele golf van vernieuwing staat in verband met het FIVA, het recent opgerichte instrument ter ondersteuning van het structuurbeleid in de visserij.

De Vlaamse Regering zal erover waken dat de samenvoegingen van visvergunningen en het vervangen ervan door grotere vissersschepen enerzijds niet ten nadele gaat van de tewerkstelling in deze sector en anderzijds de druk op de maritieme ecologie en de visserijbestanden niet doet toenemen.

De gedwongen afbouw van de vloot in het recente verleden staat uiteraard in direct verband met de steeds groter wordende neerwaartse druk op de TAC's (Total Allowable Catch d.i. de totaal toegelaten vangst per vissoort en per gebied) en de door de EU ingestelde visquota.

In 1998 werden voor bijkomende vissoorten nogmaals TAC's en quota opgelegd, hetgeen de vangstmogelijkheden verder heeft beperkt.

Ondanks een actueel betere rentabiliteit blijft de belangstelling voor een visserijopleiding algemeen laag; toch is er een kentering door de ondersteuning van de instapmogelijkheden voor jongeren door het recent ingestelde FIVA.

Het kapitaalintensief karakter van de visserijsector maakte het jongeren immers moeilijk om als schipper zelf eigenaar of mede-eigenaar van een vaartuig te worden. Evenwel is er nu meer belangstelling voor te koop gestelde vaartuigen mede o.m. dank zij de mogelijkheden geboden door het FIVA (een tiental eerste installaties in 1999).

Op het vlak van de commercialisatie blijft de samenwerking tussen de vismijnen onvoldoende. Dit gebrek aan samenwerking heeft een nefaste invloed op het in stand houden van een complex van visserijgebonden ondernemingen. Recent werd enige vooruitgang geboekt middels een Pesca-project dat de organisatie van gemeenschappelijk transport van vis en visserijbenodigdheden, en het bevorderen van de verkoop van vis in de Vlaamse vismijnen tot doel had.

De visserijsector heeft nood aan een grotere stabiliteit. In deze context is een meer duurzaam gericht quotabeheer aangewezen in het kader van een globaal visserijbeleid dat naast het investeringsbeleid, tevens het quotabeleid en vlootbeleid omvat.

Het vlootbeleid (visvergunningen) en het quotabeleid behoren echter tot de bevoegdheden van de federale overheid. Overleg en samenspraak over deze materies is zeker aangewezen.

6.2 HET VISSERIJSTRUCTUURBELEID IN HET RECENTE VERLEDEN

SITUERING

Het Vlaamse visserijstructuurbeleid werd in het recente verleden gekenmerkt door een overgangssituatie.

Na toepassing van de wet op het scheepskrediet (1948) tot 1992, was er een drietal jaar steun aan vaartuigen mogelijk onder vorm van werfsteun via Gimvindus. Na de afschaffing hiervan in 1996 werd een nieuwe decretale regeling ten bate van de structurele steun aan de visserij- en aquicultuursector uitgewerkt: het decreet van 13 mei 1997 houdende oprichting van een Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquicultuursector (FIVA), dat met de uitvoeringsbesluiten van juli 1998 volledig operationeel werd.

Hierdoor werd de mogelijkheid geschapen om de steun, meer bepaald voor de eerste installatie, aanzienlijk uit te breiden. Tevens voorziet de regelgeving steun aan investeringen van rederijen in de havens, van aquicultuurbedrijven en van coöperaties van reders en aquicultuurbedrijven.

De steun wordt toegekend onder vorm van rentesubsidie en overheidswaarborg voor kredieten of onder vorm van een gelijkwaardige kapitaalpremie voor met eigen middelen uitgevoerde investeringen.

STEUNVERLENING

In 1998 werden 40 dossiers ingediend bij het FIVA, waarvan er 17 werden beslist tot uitputting van de voorziene begrotingsmiddelen van 151,4 miljoen BEF. De overige werden overgedragen naar 1999 en in totaal werden vorig jaar 107 dossiers gunstig beslist, voor een totale som van 510 miljoen BEF.

In de periode 1994-99 werden anderzijds 130 investeringsprojecten betoelaagd met Europese FIOV-steun in het kader van de Verordening 2468/98 (ex. 3699/93) tot vaststelling van de criteria en voorwaarden voor de structurele bijstand van de Gemeenschap in de sector visserij/aquicultuur en verwerking/afzet van de producten daarvan.

Voor deze 130 projecten bedroeg het toegewezen Europees steunbedrag globaal 666 miljoen BEF. In september 1999 werden nog een honderdtal projecten (vnl. uitgaande van rederijen) ingediend voor betoelaging met de resterende middelen 300 miljoen BEF. Deze laatste zijn in grote mate complementair met de hierboven aangehaalde FIVA-dossiers, beslist in 1999.

6.3 PRIORITEITEN VAN HET TOEKOMSTIG VISSERIJBELEID

Na de creatie van het FIVA in 1997-98 en een belangrijke investeringsgolf in 1999 op het einde van de (EU) budgettaire periode 1994-99, mag voor 2000 een zekere stabilisatie verwacht worden in de dossiers. Prioritaire aandacht gaat naar een verder op vlotte wijze administratief operationeel maken van deze regelgeving (o.m. naar betalingen toe).

Het FIVA zorgt niet alleen voor financiële steun, maar door het verlenen van overheidswaarborg is dit ook een belangrijke stimulans voor een dynamische visserij. Dezelfde faciliteiten worden geboden aan de aquicultuursector, waar een groeiende belangstelling waargenomen wordt.

Naast de steunmogelijkheden voor modernisering en vernieuwbouw van vissersvaartuigen zal ook blijvend aandacht uitgaan naar het inrichten van een werkatelier door de rederijen in de vissershavens, zodat de band wordt bestendigd tussen de vaartuigen en hun thuishaven.

De prioritaire aandacht in de FIVA-regelgeving gaat evenwel naar de ondersteuning van de instapmogelijkheden van jongeren in het beroep, o.m. door de overname/aankoop van vaartuigen. Een goede communicatie terzake is zeker essentieel.

Bij de besteding van Europese middelen zal het Pescaprogramma afgerond worden, met centraal de werking van het Informatie- en Begeleidingscentrum.

Bovendien staat men voor een nieuwe uitdaging, met name het opstarten van de nieuwe programmering voor de periode 2000-2006: zowel het horizontaal programma als het doelstelling 2-programma voor de Vlaamse kust dienen uitgeschreven te worden.

Zowel bij de programmering als bij de besteding van de Vlaamse en Europese middelen zal de aandacht gaan naar een duurzame en economisch leefbare visserij en aquicultuur. Hierbij staat ook de veiligheid en de verbetering van de arbeidsomstandigheden aan boord centraal. Bestaande visserijtechnieken moeten verbeterd worden terwijl nieuwe technieken, gepaard met brandstofbesparing, meer ingang moeten vinden.

Experimentele projecten, waarbij niet gequoteerde soorten worden bevestigd of milieuvriendelijker technieken in de praktijk worden gebracht, verdienen alle steun. In de aquicultuur moet voldoende aandacht gaan naar watervoorziening en –afvoer en naar de inpassing in de ruimtelijke ordening.

Tenslotte moet ook aandacht gaan naar een verbreding van de visserij naar andere functies toe. In de eerste plaats kan hierbij aan het toeristische aspect worden gedacht, met eigen accenten en gerichte ondersteuning

Gezien het belang van de visverwerking en afzet van visproducten in relatie tot de eigen vloot en eigen aanlandingen, maar ook vanuit het oogpunt tewerkstelling, dient een verantwoorde ondersteuning verleend onder de noemer “productvernieuwing en het scheppen van een hogere toegevoegde waarde”.

Het streven naar betere afstemming en een meer coherent beleid tussen federale en regionale bevoegdheden blijft belangrijk, en dit uitgaande van een objectieve en grondige analyse van de vloot naar zijn verschillende functies: kustvisserij, economische visserij in internationale wateren, toeristische activiteit.